

Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa

Lausuntotiivistelmä

Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa

Lausuntotiivistelmä

ISSN 1458-7149

ISBN 978-952-466-793-7 (nid.)

ISBN 978-952-466-794-4 (PDF)

Oikeusministeriö
Helsinki 2009

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
29.1.2009

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) LsN Maarit Leppänen		Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä	
		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa. Lausuntotiivistelmä			
Julkaisun osat 1 Johdanto, 2 Lausuntopalaute, 3 Pykäläkohtaiset huomautukset ja Liite			
Tiivistelmä Oikeusministeriö asetti 25 päivänä tammikuuta 2007 toimikunnan, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus hallituksen esitykseksi oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen koskevien säännösten kehittämiseksi. Toimikunnan tehtävänä oli erityisesti arvioida tarvetta ottaa käyttöön nykyisen seulontajärjestelmän sijasta muutoksenhakulupajärjestelmä valitettaessa käräjäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen. Lisäksi toimikunnan oli tehtävä tarpeelliset ehdotukset hovioikeusmenettelyyn liittyvän lainsäädännön tarkistamiseksi sekä arvioida mahdollisuuksia ottaa käyttöön menettely, joka mahdollistaisi poikkeustapauksissa tietyn kysymyksen tai valitusasian hovioikeuskäsittelyn ohittamisen ja asian viemisen käräjäoikeudesta suoraan korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Toimikunta luovutti mietintönsä 17 päivänä kesäkuuta 2008 (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa, komiteamietintö 2008:3). Ehdotuksessa esitetään, että hovioikeuksissa otetaan käyttöön seulontajärjestelmän korvaava jatkokäsittelylupajärjestelmä. Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon yhteensä 44 eri viranomaiselta, järjestöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Pyydetystä lausunnoista saapui yhteensä 36. Tässä lausuntotiivistelmässä selostetaan komiteamietinnöstä annettuja lausuntoja. Ehdotus seulontamenettelyn korvaamisesta jatkokäsittelylupajärjestelmällä on saanut lähes yksimielistä kannatusta. Muilta osin lausuntopalaute on jakautuneempaa.			
Avainsanat: (asiasanat) oikeudenkäyntimenettely, muutoksenhaku, hovioikeudet, korkein oikeus			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 1/021/2007, OM002:00/2007, 23/41/2004			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:2		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-793-7 (nid.) 978-952-466-794-4 (PDF)
Kokonaissivumäärä 56	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
29.1.2009

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) LsR Maarit Leppänen		Typ av publikation Remissammandrag	
		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Tillstånd till fortsatt handläggning i hovrätten. Remissammandrag			
Publikationens delar 1. Inledning, 2 Remissutlåtanden, 3 Paragrafkommentarer och Bilaga			
Referat Justitieministeriet tillsatte den 25 januari 2007 en kommission för att bereda ett förslag till regeringens proposition om utveckling av de bestämmelser i rättegångsbalken som gäller sökande av ändring hos hovrätten. Kommissionen skulle särskilt bedöma behovet av att i stället för det nuvarande sällningssystemet införa ett system med besvärstillstånd då tingsrättens avgörande överklagas hos hovrätten. Dessutom skulle kommissionen lägga fram behövliga förslag till ändring av lagstiftningen om hovrättsförfarandet samt bedöma möjligheterna att införa ett förfarande som gör det möjligt att i undantagsfall i en viss fråga eller ett besvärssärende hoppa över hovrättsbehandlingen och föra ärendet direkt till högsta domstolen. Kommissionen överlät sitt betänkande den 17 juni 2008 (Tillstånd till fortsatt handläggning, kommittébetänkande 2008:3). I betänkandet föreslås att ett system med tillstånd till fortsatt handläggning införs vid hovrätterna i stället för sällningssystemet. Justitieministeriet sände kommittébetänkandet för utlåtande till 44 myndigheter, föreningar och sakkunniga. Dessutom gavs högsta domstolen tillfälle att avge utlåtande om betänkandet. Sammanlagt 36 av remissinstanserna yttrade sig. Utlåtandena behandlas i detta remissammandrag. Förslaget om att ersätta sällningssystemet med ett system med tillstånd till fortsatt handläggning har understötts nästintill enhälligt. I övrigt är remissutfallet mera fragmenterat.			
Nyckelord rättegångsförfarande, överklagande, hovrätt, högsta domstolen			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) JM 1/021/2007, JM002:00/2007, 23/41/2004			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2009:2		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-793-7 (häft.) 978-952-466-794-4 (PDF)
Sidoantal 56	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	9
2	LAUSUNTOPALAUTE.....	10
2.1	Yleiset arviot ehdotuksesta.....	10
2.1.1	Aluksi.....	10
2.1.2	Laillisuusvalvojat.....	10
2.1.3	Korkein oikeus ja hovioikeudet.....	11
2.1.4	Käräjäoikeudet.....	13
2.1.5	Syyttäjänvirastot.....	15
2.1.6	Oikeusaputoimistot.....	16
2.1.7	Yhdistykset ja intressiorganisaatiot.....	16
2.1.8	Oikeustieteen edustajat.....	18
2.2	Lupajärjestelmä.....	20
2.2.1	Terminologiasta.....	20
2.2.2	Soveltamisala.....	21
2.2.2	Lupaperusteet.....	26
2.2.3	Lupamenettely.....	27
2.2.4	Lupapäätös.....	28
2.3	Pääkäsittelyn toimittaminen hovioikeudessa.....	28
2.4	Muita pääkäsittelyn toimittamiseen liittyviä ehdotuksia.....	31
2.4.1	Pääkäsittelyn rajaaminen (OK 26:13,2).....	31
2.4.2	Syyttäjän läsnäolo pienimuotoisessa pääkäsittelyssä (OK 26:18,4).....	31
2.4.3	Tiedoksiantotapa (OK 26:28).....	31
2.5	Lupajärjestelmän testaus hovioikeuksissa.....	33
2.6	Vaikutusarviointi.....	34
2.7	Ennakkopäätösvalitus.....	35
2.8	Ennakkopäätöskysymys.....	36
2.9	Uuden tekniikan hyödyntäminen.....	38
3	PYKÄLÄKOHTAISET HUOMAUTUKSET.....	39
3.1	Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.....	39
3.1.1	Päätösvaltaisuudesta (2 luku).....	39
3.1.2	Riita-asian pääkäsittely (6 luku).....	39
3.1.3	Asianosaisista (12 luku).....	40
3.1.4	Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen (25 luku).....	40
3.1.5	Valitusasian valmistelun aloittaminen ja jatkokäsittelylupa (25 a luku).....	41
3.1.6	Valitusasian käsittelyn jatkaminen hovioikeudessa (26 luku).....	46
3.1.7	Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen (30 luku).....	49
3.1.8	Ennakkopäätösvalituksesta (30 a luku).....	49

3.2	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta.....	50
3.2.1	Pääkäsittelystä (6 luku)	50
3.2.2	Oikeudenkäymiskaaren säännösten soveltamisesta (12 luku).....	51
3.3	Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain muuttamisesta.....	51
3.4	Laki haastemieslain muuttamisesta.....	51
3.5	Laki ulosottokaaren muuttamisesta.....	52
LIITE: LAUSUNTOPYYNNÖT		53

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 25 päivänä tammikuuta 2007 toimikunnan, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus hallituksen esitykseksi oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen koskevien säännösten kehittämiseksi. Toimikunnan tehtävänä oli erityisesti arvioida tarvetta ottaa käyttöön nykyisen seulontajärjestelmän sijasta muutoksenhakulupajärjestelmä valitettaessa käräjäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen. Lisäksi toimikunnan oli tehtävä tarpeelliset ehdotukset hovioikeusmenettelyyn liittyvän lainsäädännön tarkistamiseksi sekä arvioida mahdollisuuksia ottaa käyttöön menettely, joka mahdollistaisi poikkeustapauksissa tietyn kysymyksen tai valitusasian hovioikeuskäsittelyn ohittamisen ja asian viemisen käräjäoikeudesta suoraan korkeimman oikeuden ratkaistavaksi.

Toimikunta luovutti mietintönsä 17 päivänä kesäkuuta 2008 (Jatkokäsittelylupa hovioikeudessa, komiteamietintö 2008:3).

Ehdotuksessa esitetään, että hovioikeuksissa otetaan käyttöön seulontajärjestelmän korvaava jatkokäsittelylupajärjestelmä. Laissa säädettäisiin siitä, mitkä valitusasiat kuuluisivat järjestelmän piiriin. Riita-asiassa tarvittaisiin jatkokäsittelylupa, jos se, minkä osalta käräjäoikeuden ratkaisu on asianosaiselle vastainen (häviöarvo), ei ole enemmän kuin 10 000 euroa. Rikosasioissa vastaaja tarvitsisi jatkokäsittelyluvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin kolme kuukautta vankeutta. Virallinen syyttäjä ja asianomistaja tarvitsisivat luvan, jos valitus koskee rikosta, josta ei ole syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Jatkokäsittelylupa olisi myönnettävä, jos ilmenee aiheutta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta. Lupa tulisi myös myöntää, jos asian jatkokäsittely olisi lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeätä tai jos siihen olisi muu painava syy. Yksinomaan näytön arviointia varten lupaa ei kuitenkaan tarvitsisi myöntää, ellei käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta ole perusteltua aiheutta epäillä valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella tai ratkaisun oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä.

Pääkäsittelyn toimittamista hovioikeudessa koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi. Pääkäsittely toimitettaisiin lähtökohtaisesti asianosaisen vaatimuksesta. Jos asianosainen ei olisi pääkäsittelyn toimittamista vaatinut, hovioikeus voisi toimittaa pääkäsittelyn omasta aloitteestaan katsoessaan sen tarpeelliseksi.

Mietinnössä ehdotetaan myös säännöksiä, jotka mahdollistaisivat käräjäoikeuden tutkittavana olevan asian saattamisen suoraan korkeimman oikeuden tutkittavaksi laintulkintaohjeen saamiseksi ennakkopäätösvalituksella tai käräjäoikeuden tekemällä ennakkopäätöskysymyksellä.

Mietintö ei ole täysin yksimielinen. Mietintöön sisältyy Vaasan hovioikeuden presidentti Mikko Könkkölän mietintöä täydentävä lausuma lupajärjestelmän soveltamisalasta rikosasioissa, joissa on useita syytekohtia sekä lainsäädäntöjohtaja Asko Välimaan eriävä mielipide koskien ennakkopäätöskysymyksen siirtoa korkeimmalle oikeudelle.

Oikeusministeriö pyysi ehdotuksesta lausunnon yhteensä 44 eri viranomaiselta, järjestöltä ja asiantuntijalta. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa mietinnöstä lausunto. Tiivistelmän liitteenä on luettelo lausunnonantajista. Pyydetyistä lausunnoista saapui yhteensä 36. Pyydettyjen lausuntojen lisäksi Akava ry on lähettänyt oikeusministeriölle lausuntonsa ehdotukseen.

Tiivistelmän jaksoon 2.1 on sisällytetty lausunnonantajien arviot ehdotuksesta yleisellä tasolla. Lausunnoista on, siltä osin kuin niistä on lausuttu, poimittu yleisarviot seulontajärjestelmän korvaamisesta jatkokäsittelylupajärjestelmällä, lupajärjestelmän soveltamisalasta, myöntämisperusteista, pääkäsittelysäännösten tarkistamisesta sekä ennakkopäätösvalituksesta ja -kysymyksestä. Erillisten asiaotsikkojen alla selostetaan yksityiskohtaisemmin ehdotuksia koskevia näkökohtia ja erityisesti niiden tueksi esitettyjä perusteluja sekä yksittäisiä huomautuksia liittyen ehdotettujen säännösten muotoiluun. Tästä syystä asiaotsikkojen alla ei ole mainittu kaikkia niitä lausunnonantajia, jotka kyseisiltä osin joko puoltavat ehdotusta tai vastustavat sitä, jos tämä seikka on jo mainittu yleisiä arvioita ehdotuksesta käsittelevässä jaksossa 2.1 eikä lausunnonantaja ole esittänyt asian osalta lisähuomautuksia.

2 Lausuntopalaute

2.1 Yleiset arviot ehdotuksesta

2.1.1 Aluksi

Toimikunnan ehdotuksista keskeisin eli ehdotus seulontamenettelyn korvaamisesta jatkokäsittelylupajärjestelmällä on saanut lähes yksimielistä kannatusta. Ainoastaan *Turun hovioikeus* ja *Espoon oikeusaputoimisto* vastustavat ehdotusta. Muilta osin lausuntopalaute on jakautuneempaa.

2.1.2 Laillisuusvalvojat

Eduskunnan oikeusasiamies (EOA) suhtautuu ehdotuksen tavoitteisiin ja siinä tehtyihin peruslinjauksiin myönteisesti. EOA puoltaa nykyisen seulontamenettelyn korvaamista soveltamisalaltaan rajatulla lupamenettelyllä ja pitää ehdotetun lupajärjestelmän soveltamisalaa pääosin perusteltuna. EOA kannattaa myös pääkäsittelyn järjestämiseen liittyviä ehdotuksia viitaten siihen, että tarkistukset olisivat maltillisia, eivätkä poistaisi tai horjuttaisi suullista käsittelyä koskevaa oikeutta pääsääntönä. Ehdotukset eivät myöskään olisi ristiriidassa Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. EOA suhtautuu myönteisesti myös ennakkopäätösvalitusta ja ennakkopäätöskysymystä koskeviin ehdotuksiin, joskin katsoo, että menettelyjen valmistelua olisi syytä jatkaa nykyistä pidemmälle ennen mahdollisen hallituksen esityksen antamista.

Valtioneuvoston oikeuskansleri (OKA) pitää jatkokäsittelylupaa koskevaa ehdotusta toteuttamiskelpoisena. OKA toteaa, että ehdotus ei näyttäisi olevan ristiriidassa perusoikeussäännösten ja Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Lausunnossa korostetaan kuitenkin jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevien edellytysten täsmälli-

syyttä ja tarkkarajaisuutta. Tältä osin OKA pitää lupaperusteissa rinnakkain käytettyjä käsitteitä “aihetta epäillä” ja “perusteltua aihetta epäillä” avoimina ja harkinnanvaraisina. Perusteluissa tulisi tämän vuoksi täsmentää niitä kriteereitä, joilla sanottuja käsitteitä olisi arvioitava.

2.1.3 Korkein oikeus ja hovioikeudet

Korkein oikeus (KKO) pitää esityksen tavoitteita muutoksenhakumenettelyn tarkoituksen ja tuomioistuinjärjestelmän toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisina ja hyväksyttävänä. KKO toteaa kuitenkin, että harkintavallan ja jouston lisäämisellä on myös kääntöpuolensa, koska samalla menettelyllisen yhdenmukaisuuden turvaaminen väistämättä vaikeutuu. Siitä huolimatta KKO pitää mietinnön keskeisiä uudistusehdotuksia perusratkaisuiltaan hyväksyttävänä. Lupajärjestelmä ei rajoittaisi muutoksenhakuoikeutta. KKO katsoo, että riita-asiassa rahamääräiseen häviöarvoon ja rikosasiassa tuomittuun rangaistukseen tai laissa säädettyyn rangaistusasteikkoon sidottu lupajärjestelmä täyttäisi tällaisen järjestelmän selkeydelle asetettavat vaatimukset. Ehdotuksen mukaiselle lupajärjestelmälle ei KKO:n käsityksen mukaan olisi perustuslaista tai Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvia esteitä. Myös ehdotetut lupaperusteet olisivat hyväksyttävissä vähäisin tarkistuksin. KKO puoltaa pääkäsittelyn toimittamista koskevien säännösten tarkistamista sekä ennakkopäätöskysymystä ja ennakkopäätösvalitusta koskevien menettelyjen käyttöön ottamista.

Turun hovioikeus suhtautuu jatkokäsittelylupajärjestelmää koskevaan ehdotukseen kielteisesti. Hovioikeuden näkemyksen mukaan on suuri vaara, että ehdotus toteutuessaan johtaisi paitsi hovioikeuksien voimavarojen kohdentumiseen entistä epätarkoituksenmukaisemmalla tavalla ja kokonaiskäsittelyaikojen pidentymiseen myös oikeusturvan heikentymiseen. Hovioikeus pitää tarkoituksenmukaisempana kehittää nykyistä seulontajärjestelmää kuin luoda uusi, sudenkuoppia täynnä oleva lupajärjestelmä. Ehdotetun lupajärjestelmän soveltamisala olisi lisäksi ongelmallinen ja valittajille epäoikeudenmukainen, koska rajat muodostuisivat keinotekoisiksi ja muutoksenhakuoikeus perustuisi sattumanvaraisiin seikkoihin. Pääkäsittelyn toimittamiseen liittyviä ehdotuksia hovioikeus pitää pääosin kannatettavina. Tarpeettomien pääkäsittelyjen välttämisen, pienimuotoisten pääkäsittelyjen lisäämisen sekä valittajan kutsumisen helpottamisen mahdollistavat ehdotukset olisivat toivottuja uudistuksia. Ennakkopäätöskysymystä koskevan ehdotuksen osalta hovioikeus yhtyy Asko Välimaan eriävässä mielipiteessä esitettyihin epäilyksiin. Hovioikeus suhtautuu varauksellisesti myös ennakkopäätösvalitusta koskevaan ehdotukseen. Hovioikeuden näkemyksen mukaan ennakkopäätösvalitus tulisi vaarantamaan oikeusturvaa, kun muutoksenhaussa ei tutkittaisi käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta.

Vaasan hovioikeus kannattaa seulontajärjestelmän korvaamista jatkokäsittelylupajärjestelmän kaltaisella järjestelmällä. Hovioikeus suhtautuu pääosin myönteisesti ehdotukseen lupajärjestelmän soveltamisalaksi. Rikosasioiden osalta soveltamisalaa tulisi kuitenkin laajentaa siten, että vastaaja tarvitsisi jatkokäsittelyluvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä (tai viisi) kuukautta vankeutta. Mikko Könkölän lausumassa esitettyyn ehdotukseen hovioikeus yhtyy. Hovioikeus pitää ehdotettuja lupaperusteita riittävinä ja sanamuodoltaan selkeinä. Pääkäsittelyn toimittamista koskevan ehdotuksen osalta hovioikeus pitää keskeisiä säännöksiä (OK 26 luvun 14 ja 15

§) onnistuneina. Tosin 15 §:ään kirjattu harkintavalta jäisi hyvinkin vähäiseksi. Viitaten seulontasäännöksiä sovellettaessa ilmenneisiin ylilyönteihin laajempaa harkintavaltaa ei hovioikeuden käsityksen mukaan liene perusteltua odottaakaan. Ennakkopäätöskysymystä ja ennakkopäätösvalitusta koskevien ehdotusten osalta hovioikeus toteaa, että tarvetta sanotunkaltaisiin menettelyihin ilmenee aika ajoin. Hovioikeus pitää ehdotuksia hyväksyttävänä, joskin toteaa niihin liittyvän myös ongelmia.

Itä-Suomen hovioikeus toteaa nykyisen seulontajärjestelmän ongelmaksi sen, että se koskee ilman rajoituksia kaikkia juttuja ja että jatkokäsittelylupajärjestelmä poistaisi tämän ongelman. Hovioikeus pitää ehdotetun lupajärjestelmän soveltamisalaa pääosin selkeänä ja tarkkarajaisena. Isoja tulkintaongelmia ei hovioikeuden käsityksen mukaan näyttäisi olevan odotettavissa sen suhteen, mihin juttuihin järjestelmä tulee sovellettavaksi. Riita-asian häviöarvoa määrittäessä koron laskeminen saattaa kuitenkin muodostua työlääksi, minkä vuoksi hovioikeuksilla tulisi olla käytössään asianmukaiset koron laskuun soveltuvat laskentaohjelmat. Hovioikeus puoltaa myös pääkäsittelyn toimittamista koskevan 25 luvun 15 §:n tarkistamista. Hovioikeus pitää sanottua muutosta välttämättömänä ja myös edellytyksenä koko uudistushankkeen onnistumiselle. Ennakkopäätöskysymystä koskevaan ehdotukseen *Itä-Suomen hovioikeus* suhtautuu varauksellisesti ja katsoo, ettei ehdotusta tulisi hyväksyä ennen perusteellista jatkoselvittelyä. Sen sijaan ennakkopäätösvalituksen käyttöön ottamista hovioikeus kannattaa.

Helsingin hovioikeus pitää ehdotettua jatkokäsittelylupajärjestelmää toteuttamiskelpoisena siitä huolimatta, että uudistuksen vaikutukset hovioikeuden mukaan näyttäisivät jäävän vähäisiksi. Riita-asioiden osalta hovioikeus pitää järjestelmän soveltamisalaa pääosin hyväksyttävänä, joskin toteaa, että suurin osa Helsingin hovioikeudessa käsiteltävistä saamista koskevista riita-asioista sijoittuu soveltamisalan ulkopuolelle. Rikosasioissa soveltamisalarajaksi ehdotettu kolmen kuukauden vankeusrangaistus on hovioikeuden näkemyksen mukaan niin alhainen, ettei se johtaisi resurssien tarkoituksenmukaiseen kohdentamiseen. Hovioikeus ehdottaakin soveltamisalan tarkistamista niin, että vastaaja tarvitsisi luvan, jos hänet on tuomittu enintään neljän kuukauden vankeusrangaistukseen, joskin ehdotuksen tavoitteiden kannalta kuusi kuukautta voisi olla tätäkin perustellumpi raja. Mikko Könkkölän lausumassa esitettyyn ehdotukseen hovioikeus yhtyy. Ehdotettuja lupaperusteita hovioikeus ei pidä riittävän täsmällisinä. Pääkäsittelyn toimittamisvelvollisuutta koskevien uudistusten osalta hovioikeus yhtyy toimikunnan näkemykseen siitä, että tavoitteena tulisi olla nykyistä joustavammat säännökset, jotka samalla vastaisivat paremmin myös asianosaisten oikeusturvan tarvetta. Olisi hyvä, jos hovioikeudelle jäisi nykyistä enemmän harkintavaltaa sen suhteen, toimitetaanko pääkäsittely ja missä laajuudessa se toimitetaan. Ns. suppeiden pääkäsittelyjen lisäämistä koskevaan ehdotukseen hovioikeus suhtautuu varauksellisesti. Kriittisesti hovioikeus suhtautuu ennakkopäätösvalitusta ja ennakkopäätöskysymystä koskeviin ehdotuksiin.

Rovaniemen hovioikeus katsoo, että toimikunnan arvio hovioikeusmenettelyn tämänhetkisestä tilanteesta, tavoitteista ja keinoista tavoitteiden saavuttamiseksi ovat oikeita ja ehdotukset kannatettavia. Hovioikeus puoltaa seulontamenettelyn korvaamista jatkokäsittelylupamenettelyllä, joskin katsoo, että Rovaniemellä hyvin toimineen seulontamenettelyn säilyttäminen rinnakkaisena uuden lupamenettelyn kanssa olisi voinut olla harkitsemisen arvioinen vaihtoehto. Lupajärjestelmän soveltamisalaa hovioikeus pitää asianmukaisena, joskin rikosasioissa rajan nostamista neljään kuukauteen vankeutta

voisi olla tarkoituksenmukaista. Rovaniemen hovioikeus pitää lupaperusteita selkeinä ja hyvin perusteltuina. Hovioikeus pitää pääkäsittelyn toimittamista koskeviin tarkistusehdotuksia riittämättöminä säännösten joustavuutta olisi lisättävä. Pääsääntö, että pääkäsittely olisi toimitettava asianosaisen vaatimuksesta, olisi hovioikeuden käsityksen mukaan liian määräävä ja ehdoton. Oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 14 ja 15 §:n keskinäistä yhteyttä olisi hovioikeuden mukaan harkittava uudelleen. Rovaniemen hovioikeudella ei ole huomautettavaa käräjäoikeudesta suoraan korkeimpaan oikeuteen tehtäviä valituksia tai ennakkopäätöskysymyksen korkeimpaan oikeuteen siirtämistä koskevien ehdotusten osalta.

Kouvolan hovioikeus toteaa lausunnossaan, että hovioikeuksien ruuhkat on suurelta osin purettu ja että jatkokäsittelylupajärjestelmän ottaminen käyttöön seulontamenettelyn sijaan ei tästä syystä ole enää hovioikeuksien kannalta välttämätöntä. Ehdotuksella on kuitenkin hyväksyttävät tavoitteet. On tärkeää, että hovioikeudet voivat keskittyä muutoksenhaun kannalta olennaisiin kysymyksiin valitusasioita käsiteltäessä. Hovioikeus korostaa kuitenkin erikseen, että lupajärjestelmän tulee olla selkeä niin sen soveltamisalan kuin myös luvan myöntämisen edellytysten ja järjestelmää sovellettaessa noudatetun menettelyn suhteen. Hovioikeus pitää lupajärjestelmän soveltamisalaa ongelmallisena. Rikosasioissa soveltamisala olisi liian suppea: jatkokäsittelylupaa tulisi edellyttää asioissa, joissa vastaaja ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin neljä kuukautta vankeutta. Syyttäjän ja asianomistajan luvan tarve tulisi määräytyä samoin perusteiden kuin vastaajan. Riita-asioiden osalta hovioikeus pitää ehdotettua häviöarvoa liian korkeana. Hovioikeudella ei ole huomautettavaa esitettyihin lupaperusteisiin, vaan pitää niitä toimivina. Pääkäsittelyn toimittamista koskevien uudistusten osalta hovioikeus yhtyy mietinnössä esitettyihin perusteluihin ja pitää uudistusehdotuksia erittäin tarpeellisina ja hyväksyttävinä. Hovioikeus suhtautuu varauksellisesti ennakkopäätösvalitusta ja ennakkopäätöskysymystä koskeviin ehdotuksiin ja katsoo, ettei tarvetta menettelyjen käyttöön ottamiseen ole. Jos kuitenkin valintaa näiden vaihtoehtojen välillä tulee tehdä, ennakkoratkaisun saaminen oikeuskysymyksestä saattaisi olla tarkoituksenmukaisempaa kuin uuden valitusmahdollisuuden luominen.

2.1.4 Käräjäoikeudet

Helsingin käräjäoikeus kannattaa nykyisen seulontajärjestelmän korvaamista jatkokäsittelylupajärjestelmällä. Käräjäoikeus puoltaa lähtökohtaisesti riita-asioissa sovellettavaksi esitettyä häviöarvomäärää. Rikosasioiden osalta käräjäoikeus kuitenkin esittää, että vastaajan osalta ehdotettu kolmen kuukauden vankeusrangaistus muutettaisiin kuuden kuukauden vankeusrangaistukseksi. Syyttäjille ja asianomistajille muutoksenhaulla hovioikeuteen on käytännössä varsin vähäinen merkitys eikä käräjäoikeudella tältä osin ole huomautettavaa toimikunnan ehdotukseen. Helsingin käräjäoikeus puoltaa sellaisen järjestelmän käyttöönottamista, joka mahdollistaisi, että korkein oikeus voisi jo käräjäoikeusvaiheessa ottaa kantaa ennakkopäätösluonteiseen kysymykseen. Ennakkopäätösvalituksen käyttöön ottamiseen käräjäoikeus suhtautuu varauksellisesti, koska se sopisi huonosti voimassa olevaan oikeus- ja oikeusastejärjestykseen ja siihen sisältyisi oikeudenmenetyksen vaaroja.

Kuopion käräjäoikeus on lausunnossaan ilmoittanut, ettei sillä ole huomauttamista ehdotuksen johdosta.

Joensuun kärjäoikeus pitää tavoitetta lainkäytön painopisteen pitämiseksi kärjäoikeuksissa hyvänä. Riita-asiassa jatkokäsittelyluvan tarpeen rajaaminen häviöarvoltaan 10 000 euron alittaviin valitusasioihin on kärjäoikeuden käsityksen mukaan perusteltu, vaikka arvoraja saattaakin tuntua ainakin asianosaisten kannalta hieman korkealta. Rikosasiassa esitetty kolmen kuukauden vankeuden raja on kärjäoikeuden mukaan liian alhainen. Kärjäoikeudella ei ole huomauttamista ehdotuksesta ennakkopäätöskysymykseksi ja ennakkopäätösvalitukseksi. Ne kumpikin vahvistavat tavoitetta lainkäytön painopisteen olemiseksi kärjäoikeudessa.

Jyväskylän kärjäoikeus pitää mietinnössä ehdotettuja muutoksia ja toimenpiteitä tarpeellisina sekä lupajärjestelmän että pääkäsittelyn toimittamista koskevien tarkistusten osalta. Kärjäoikeus pitää myös ehdotusta ennakkopäätöskysymystä ja ennakkopäätösvalitusta koskeviksi menettelyiksi hyväksyttävänä.

Oulun kärjäoikeus pitää erittäin tärkeänä sitä, ettei jatkokäsittelylupajärjestelmä rajoitaisi muutoksenhakuoikeutta. Järjestelmällä voitaisiin kärjäoikeuden mielestä saavuttaa joitakin hyötyjä nykytilanteeseen verrattuna. Lupajärjestelmän piiriin kuuluvien asiar ryhmien rajausta kärjäoikeus pitää perusteltuna ja selkeänä. Myös ehdotetut lupaperusteet ovat täsmälliset ja tarkkarajaiset. Kärjäoikeus pitää tarpeellisena pääkäsittelyn toimittamista koskevien säännösten tarkistamista. Ennakkopäätöskysymykseen Oulun kärjäoikeus suhtautuu varauksellisesti ja katsoo, että menettely olisi tuomioistuinten riippumattomuuden kannalta voimassa olevaan oikeusjärjestykseen sopimatonta. Ennakkopäätösvalitus olisi kärjäoikeuden mukaan käytännössä toimivampi menettely.

Tampereen kärjäoikeus pitää kannatettavana tavoitetta oikeusturvan parantamiseksi luomalla hovioikeuksille nykyistä paremmat edellytykset kohdentaa voimavarojaan asioiden laadun vaatimalla tavalla ja näin jouduttaa asioiden käsittelyä hovioikeuksissa. Kärjäoikeus arvioi, että ehdotetut ratkaisut tavoitteen saavuttamiseksi ovat onnistuneita. Lausunnossa suhtaudutaan myönteisesti ehdotukseen siitä, että joissakin tilanteissa kärjäoikeuden ratkaisuun voisi hakea muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta. Kärjäoikeus suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen ennakkopäätöskysymyksen käyttöönottamisesta.

Turun kärjäoikeus yhtyy mietinnössä esitettyyn tavoitteeseen, että lupajärjestelmän tulisi olla selkeä sekä asianosaisten että tuomioistuinten kannalta. Järjestelmän soveltamisalan tulisi olla niin selkeästi määritelty, että harkinnanvaraisia tulkintaongelmia ei olisi eikä luvan myöntämisestä tai epäämisestä tulisi omaa oikeudenalaansa. Selvyyssavotteen toteutumiseksi korkoja ei tulisi ottaa huomioon häviöarvoa laskettaessa. Kärjäoikeus katsoo, että rikosasioiden osalta jatkokäsittelyluvan vaikutukset ja merkitys olisi tehokkaampaa, jos vastaajan hakiessa muutosta luvan myöntämisen rajana olisi kuusi kuukautta vankeutta. Mietinnössä ehdotetut ennakkopäätöskysymys ja ennakkopäätösvalitus olisivat uusia menettelytapoja. Kärjäoikeus suhtautuu lainsäädäntöjohtaja Välimaan eriävässä mielipiteessä esitettyihin perusteisiin hieman epäillen ennakkopäätöskysymyksen käyttöönoton tarpeellisuuteen. Kutakuinkin sama lopputulos olisi saavutettavissa ennakkopäätösvalituksella.

2.1.5 Syyttäjänvirastot

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää jatkokäsittelylupajärjestelmän ehdotettua soveltamisalaa rikosasioissa vastaajan osalta perusteltuna ja hyväksyttävänä lähtökohtana. Jatkovalmistelussa olisi kuitenkin syytä harkita Mikko Könkkölän lausumassa esitettyä ehdotusta hovioikeuden harkinnanvallan lisäämiseksi asioissa, joissa syytekohtia olisi useita. Valtakunnansyyttäjänvirasto suhtautuu varauksellisesti jatkokäsittelyluvan ehdotetun soveltamisalan määräytymiseen syyttäjän ja asianomistajan osalta. Ehdotus, jonka mukaan lupaa ei tarvittaisi, jos kysymyksessä olevan rikoksen enimmäisrangaistus ylittää kaksi vuotta, asettaa syyttäjän ja asianomistajan selvästi huonompaan asemaan verrattuna rikosasian vastaajaan. Valtakunnansyyttäjänvirasto ehdottaakin säännöstä muutettavaksi siten, että jatkokäsittelylupaa tarvittaisiin, ellei enimmäisrangaistus ylitä vuotta ja kuutta kuukautta. Ehdotettuja muutoksia pääkäsittelyn toimittamista koskeviin säännöksiin pidetään perusteltuina. Ennakkopäätöskysymystä ja ennakkopäätösvalitusta koskevien ehdotusten osalta ei ole syyttäjälaitoksen osalta lausuttavaa. Askö Völimaan eriävössä mielipiteessä esitettyihin seikköihin olisi syytä palata jatkovalmistelussa.

Helsingin syyttäjänvirasto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti hovioikeuskäsittelyn keventämiseen erityisesti vähäisemmissä rikosasioissa. Seulontajärjestelmä ei ole tuonut kaivattua kevennystä hovioikeusmenettelyyn. Jatkokäsittelylupajärjestelmää tarvitaan seulontajärjestelmän korvaamiseksi ja järjestelmä on tervetullut niin riita- kuin rikosasioidenkin osalta. Vähäisemmissä rikosasioissa menettely olisi erityisen perusteltu. Mikko Könkkölän lausumassa esitetty mahdollisuus olisi myös kannatettava. Itse hovioikeuskäsittely tulisi ottaa uudelleen kokonaisuutena arvioitavaksi. Tavoitteena tulisi olla muiden Euroopan maiden mukaisesti menettely, jossa voitaisiin ainoastaan tutkia käräjäoikeuden tuomion oikeellisuus. Näytön uudelleenarviointi hovioikeudessa tulisi Helsingin syyttäjänviraston mukaan olla poikkeusmenettelyä. Asian käsittelemistä uudelleen toiseen kertaan ainoastaan näytön arvioimiseksi tulisi rajoittaa ehdotettua laajemmin.

Itä-Suomen syyttäjänvirasto pitää ehdotetun uudistuksen yleistä suuntaa oikeana. Uudistukset ovat syyttäjän näkökulmasta katsoen tarpeellisia ja keinot kannatettavia. Itä-Suomen syyttäjänvirastolla ei ole huomautettavaa ehdotettuun lupajärjestelmän soveltamisalaan tai ehdotettuihin lupaperusteisiin. Lupaperusteiden osalta virasto puoltaa erityisesti ehdotusta siitä, että kynnys näytön arviointia koskevien valitusten olisi korkeampi kuin muissa tapauksissa. Se, milloin pääkäsittely on toimitettava suullisen todistelun uskottavuuden arvioimiseksi, on uudistuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta keskeisessä asemassa. Ennakkoratkaisukysymystä koskeva menettely vaatisi lisäselvitystä. Virasto yhtyy Askö Völimaan eriävössä mielipiteessä esittämiin näkemyksiin.

Kanta-Hämeen syyttäjänviraston mukaan jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisalaa tulisi laajentaa ehdotetusta siten, että vastaaja tarvitsisi luvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin yhdeksän kuukautta vankeutta. Virasto katsoo, että lupaperusteet ja –menettely on selostettu mietinnöissä kattavasti ja pitää perusteita loogisina ja hyväksyttövinä. Pääkäsittelyn rajoittamiseen tulisi kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota. Ei ole tarkoituksenmukaista ottaa kaikkea samaa todistelua vastaan myös hovioikeudessa. Hovioikeuden ohittaminen muutoksenhakuasioissa ennakkopäätösrat-

kaisun tekemistä varten on merkittävä uudistus, jossa ei ole nähtävissä negatiivisia puolia.

2.1.6 Oikeusaputoimistot

Espoon oikeusaputoimisto suhtautuu ehdotukseen varauksellisesti eikä pidä ehdotetunkaltaista järjestelmää tarpeellisena. Oikeusaputoimisto paljoksuu ehdotettua 10 000 euron häviöarvoa ja pitää 3 000 euron häviöarvoa asianmukaisempana. Oikeusaputoimisto esittää harkittavaksi menettelyä, jossa vähäisen intressin riita-asiat käsiteltäisiin hovioikeudessa kirjallisesti. Rikosasioiden osalta lupajärjestelmää tulisi soveltaa vain sakkojuuissa. Myös näissä asioissa oikeusaputoimisto esittää harkittavaksi kirjallisen menettelyn käyttämistä pääkäsittelyn sijaan. Näytön arvioinnin helpottamiseksi ehdotetaan, että asianosaisten ja todistajien lausunnot nykyisen tallentamisen sijaan kirjattaisiin käräjäoikeuden pöytäkirjaan.

Helsingin oikeusaputoimisto kannattaa toimikunnan ehdotusta jatkokäsittelylupajärjestelmäksi siten tarkistettuna kuin mietintöön liitetystä Mikko Könkkölä lausunnossa on esitetty. Oikeusaputoimisto yhtyy myös Asko Välimaan ennakkoratkaisukysymystä koskevaan eriävään mielipiteeseen.

Lahden oikeusaputoimisto puoltaa ehdotettuja muutoksia. Oikeusaputoimisto pitää riitaasioille ehdotettua 10 000 euron häviöarvorajaa korkeahkona. Koska jatkokäsittelylupa tarvittaessa myönnettäisiin, tämä seikka ei kuitenkaan olisi ongelmallinen. Ennakkopäätösvalitus tulisi oikeusaputoimiston arvion mukaan sovellettavaksi vain harvoin, mutta voisi ehkä joissakin tilanteissa olla tarpeellinen vaihtoehto normaalille valitusmenettelylle.

2.1.7 Yhdistykset ja intressiorganisaatiot

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) pitää oikeuskäsittelyiden jouduttamiseen tähtäviä toimia tärkeinä. EK:n tekemän selvityksen mukaan kolme neljäsosaa yrityksistä hyväksyisi yksinkertaisissa asioissa valitusoikeuden rajoittamisen oikeuslaitoksen ruuhkien purkamiseksi. EK kannattaa seulontajärjestelmän korvaamista jatkokäsittelylupajärjestelmällä sekä pääkäsittelyä koskevien säännösten tarkistamista. Lupajärjestelmän soveltamisala ja ehdotetut lupaperusteet ovat kannatettavia. EK suhtautuu varauksellisesti sekä ennakkopäätösvalitukseen että -kysymykseen.

Finanssialan Keskusliitto (FK) suhtautuu mietinnössä esitettyihin ehdotuksiin myönteisesti. FK pitää perusteltuna eriyttää erilaisten valitusasioiden käsittelyä asioiden laadun ja asianosaisten oikeussuojatarpeiden mukaisesti. Lausunnossa puolletaan myös lupajärjestelmälle ehdotettuja soveltamisalarajauksia, lupaperusteita sekä pääkäsittelyn toimitamista koskevien säännösten tarkistamista. FK pitää myös mahdollisuutta hovioikeuden ohittamiseen tai ennakkopäätöskysymyksen esittämiseen tietyissä tilanteissa tervetulleena uudistuksena.

Keskuskaupakamari (KKK) puoltaa mietinnössä esitettyjä ehdotuksia. Lausunnossa todetaan, että ehdotukset tukevat hovioikeusmenettelyn kehittämistä nykyistä prosessitaloudellisempaan suuntaan. Lupaperusteita KKK pitää selkeinä ja kannatettavina ja

soveltamisalarajausta riita- ja rikosasioihin tarkoituksenmukaisena. Koska lupa aina myönnettäisiin silloin, kun on aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta, uudistus ei heikennä oikeusturvaa. KKK kannattaa ehdotuksia pääkäsitteilyn toimittamista koskevien säännösten muutoksiksi. Ehdotusten nähdään mahdollistavan joustavuuden oikeusturvaa vaarantamatta. Myös ehdotettu ennakkopäätösvalitus saattaisi joissain tapauksissa olla perusteltu. Ennakkopäätöskysymyksen osalta katsotaan jatkovalmistelun tarpeelliseksi.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry (Demla) suhtautuu esitykseen monilta osin kriittisesti, joskin kannattaa yleisellä tasolla toimenpiteisiin ryhtymistä kaavamaisen hovioikeusprosessin tehostamiseksi ja kehittämiseksi. Demla pitää ehdotetun lupajärjestelmän soveltamisalaa liian laajana. Demla paljoksuu 10 000 euron häviöarvorajaa riita-asioissa ja arvioi sen vahvistavan kansalaisten eriarvoistumiskehitystä oikeushallinnon piirissä. Myös rikosasioiden kohdalla asetettu raja olisi sekä vastaajan että asianomistajan kannalta liian korkea. Demla pitää myös yhdenvertaisuuden ja prosessin selkeyden kannalta ongelmallisena, että syyttäjälle/asianomistajalle ja syytetylle on asetettu erilainen kynitys jatkokäsittelyluvan tarpeellisuutta arvioitaessa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (SAK) on lausunut esityksestä siltä osin, kuin ehdotuksilla on mahdollisesti merkitystä työntekijöiden oikeusaseman osalta sekä työelämää sääntelevien säädösten soveltamisen kannalta. SAK pitää ehdotettua häviöarvoa riita-asioissa liian korkeana ja katsoo, että häviöarvolle ehdotettua rahamäärää olisi alennettava tai ainakin alennettava sellaisten asiaryhmien osalta, joissa vaatimukset yleensä alittavat 10 000 euroa. Enimmäisrangaistukset työelämää koskevissa rikoksissa ovat enintään kaksi vuotta vankeutta. Näissä asioissa syyttäjä ja asianomistaja tarvitsisivat jatkokäsittelyluvan valittaessaan hovioikeuteen. SAK katsoo, että tämä saattaisi heikentää kansalaisten oikeusturvaa. SAK suhtautuu myönteisesti ennakkopäätösvalitusta ja ennakkopäätöskysymystä koskeviin ehdotuksiin.

Suomen Asianajajaliitto ry (Asianajajaliitto) kannattaa mietinnössä ehdotettua jatkokäsittelylupajärjestelmää. Asianajajaliitto katsoo, että esitetyt säästö- ja tehostamistoimet ovat tarpeen oikeussuojan kohdentamiseksi oikeudenmukaisella tavalla ja pitää jatkokäsittelylupajärjestelmää aiempia ehdotuksia parempana. Liitto arvioi myös lupajärjestelmän lyhentävän oikeudenkäyntien kestoa. Asianajajaliitto kiinnittää lausunnossaan erityistä huomiota siihen, että uudistuksen yhteydessä olisi samalla parannettava käräjäoikeuksien mahdollisuuksia päästä oikeaan lopputulokseen. Saamista koskevissa riita-asioissa ja rikosasioiden yhteydessä esitettyjen yksityisoikeudellisten vaatimusten osalta ehdotettu 10 000 euron raja on korkeahko. Rikosjutun asianosaisille ehdotettuja soveltamisalarajoja pidetään perusteltuina. Rikosasioissa olisi kuitenkin perusteltua ratkaista jatkokäsittelylupakysymys juttukohtaisesti, eikä valittajakohtaisesti. Hovioikeuden menettelyyn ja pääkäsitteilyn järjestämiseen liittyvät tarkistusehdotukset ovat liiton näkemys mukaan perusteltuja. Myös ennakkopäätösvalitusta ja ennakkokysymysmenettelyä koskeva sääntely ja sen perusteet ovat kannatettavia.

Suomen Lakimiesliitto ry (Lakimiesliitto) pitää lausunnossaan ehdotuksen peruslähtökohtia oikeina. Tärkeänä liitto pitää sitä, että mahdolliset työekonomiset ja taloudelliset hyödyt kohdennetaan täysimääräisinä muutoksenhakutuomioistuinten ratkaisukapasiteetin parantamiseen. Myös käräjäoikeuksille olisi löydettävä lisäresursseja. Lupajärjestel-

män soveltamisalan osalta Lakimiesliitto paljoksuu riita-asioissa ehdotettua 10 000 euron häviöarvorajaa. Jatkokäsittelylupan myöntämiselle ehdotettuja lupaperusteita liitto pitää melko väljinä ja tulkinnalle laajasti liikkumavaraa jättävinä. Lausunnossaan Lakimiesliitto on erityisesti korostanut sitä, ettei suullista pääkäsittelyä tulisi muutoksenhakuvaiheessa toimittaa, jos asiassa ei ole näytön arvioinnin eikä oikeuskysymysten kohdalla epäilystä siitä, etteikö käräjäoikeuden ratkaisu olisi oikea. Lakimiesliitto suhtautuu myönteisesti ennakkopäätösvalitusta koskevaan ehdotukseen. Ennakkopäätöskysymys taas ei sovellu suomalaiseen oikeusjärjestykseen. Tältä osin Lakimiesliitto yhtyy Askon Välimaan esittämiin näkökohtiin.

Suomen Syyttäjähdistys ry (Syyttäjähdistys) suhtautuu ehdotukseen myönteisesti. Syyttäjähdistys pitää jatkokäsittelylupajärjestelmälle ehdotettua soveltamisalaa rikosasioissa syyttäjän ja asianomistajan kannalta perusteltuna. Näin on myös vastaajan osalta, joskin linja voisi myös olla ehdotettua ankarampi. Lupaperusteiden osalta ehdotusta puolletaan. Yhdistys toteaa hovioikeusmenettelyn uudistamisen edellyttävän, että kynnys näytön arviointia koskevien valitusten osalta on korkeampi kuin muissa tapauksissa.

Suomen tuomariliitto ry (tuomariliitto) pitää uudistusesitystä merkityksellisenä ja tärkeänä askeleena kohti tehokasta oikeudenhoitoa, vaikkakin liitolla on samalla hienoinen epäily uudistuksen käytännön toimivuudesta hovioikeuksissa. Ehdotus ei toteutuessaan vaarantaisi asianosaisten oikeusturvaa eikä perustuslain heille takaamaa oikeutta muutoksenhakuun. Lupajärjestelmälle ehdotettua soveltamisalan rajoittamista riita- ja rikosasioihin tuomariliitto pitää kannatettavana ja selkeänä. Vastaajan osalta tuomariliitto arvioi ehdotettua lupakynnystä liian alhaiseksi. Sopiva lupakynnys olisi neljän kuukauden vankeutta. Tietyissä tilanteissa (yhteinen rangaistus, ehdollisen tai jäännösrangaistuksen täytäntöönpano) kynnys voisi olla sitäkin korkeampi. Ehdotettuja lupaperusteita tuomariliitto pitää hyväksyttävänä. Liitto ei vastusta pääkäsittelyn toimittamista koskevien säännösten tarkistamista ehdotetulla tavalla. Myönteisesti tuomariliitto suhtautuu siihen, että lisättäisiin mahdollisuuksia pääkäsittelyssä käsiteltävien kysymysten rajaamiseen ja turhan todistelun karsimiseen. Ennakkopäätösvalituksen tekemistä koskevan mahdollisuus olisi perusteltu ja tärkeä uudistus. Ennakkopäätöskysymys taas olisi vieras instituutio ja vaatisi laajaa tarkastelua. Hanke tulisi siksi erottaa jatkokäsittelylupa-asian jatkovalmistelusta.

Akava ry yhtyy lausunnossaan Lakimiesliiton lausunnossa esitettyyn. Lisäksi Akava edellyttää, että esim. tasa-arvolain, yhdenvertaisuuslain ja yhteistoimintalain säännösten rikkomiseen perustuvat hyvityskanteet olisi rajattava jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisalan ulkopuolelle.

2.1.8 Oikeustieteen edustajat

Prosessioikeuden professori Juha Lappalainen Helsingin yliopistosta puoltaa seulontamenettelyn korvaamista lupamenettelyllä, koska lupaperusteet saatetaan muotoilla seulonnan edellytyksiä selvemmiksi. Lappalainen ei pidä lupajärjestelmän soveltamisalan määräytymistä onnistuneena. Riita-asioissa luvan tarpeellisuus tulisi määräytyä kannevaatimuksen arvon mukaan. Luvan tarpeellisuus ei myöskään tulisi määräytyä asianosaiskohtaisesti vaan juttukohtaisesti. Jos häviöarvoon perustuvaa järjestelmää kuitenkin päädytään esittämään, tulisi sanottu häviöarvo olla käräjäoikeudessa esitetyn vaati-

muksen ja käräjäoikeuden tuomion välinen erotus. Myös rikosasioissa luvan tarpeellisuus tulisi määräytyä juttukohtaisesti eikä asianosaiskohtaisesti. Tältä osin Lappalainen viittaa Salervon komitean ehdotukseen ja Ruotsin lakiin. Ehdotettuja lupaperusteita Lappalainen pitää sinänsä hyväksyttävänä. Lupaperustepäätöksen 2 momenttiin, jossa säädetäisiin korotetusta lupakynnyksestä silloin, kun valitus perustuu yksin näytön arvioinnin riittämättömyyteen, Lappalainen suhtautuu varauksellisesti. Tästä huolimatta hän kuitenkin puoltaa ehdotetun kaltaista eriytettyä ratkaisua lupamenettelyssä. Pääkäsittelyn toimittamista koskeviin säännöksiin ehdotettuja tarkistuksia Lappalainen pitää liian pitkälle menevinä. Ehdotus antaisi hovioikeuksille varsin vapaat kädet kontrolloida käräjäoikeuksien tekemän suullisen todistelun uskottavuusarviointia tallenteiden avulla. Ehdotus olisi välittömyysperiaatteen toteutumisen kannalta ongelmallinen. Lappalainen toteaa kuitenkin, että suullisen todistelun uudelleen vastaanottaminen hovioikeudessa tulisi edellyttää enemmän kuin pelkän väitteen todistelun virheellisestä arvioinnista. Hänen käsityksensä mukaan jo voimassa oleva laki vaatii näytön arvioinnin perusteltua riittämättömyyden, mutta katsoo, että säännöksiä olisi ehkä tältä osin syytä selventää. Säännöksiä selventäessä olisi kuitenkin pidettävä huoli siitä, että ei mennä näytön arviointia edellyttävän uskottavuuden horjuttamisen puolelle. Ehdotettua ennakkopäätöskysymystä sekä ennakkovalitusta koskevia menettelyjä Lappalainen arvioi tarpeellisiksi.

Prosessioikeuden professori Antti Jokela Turun yliopistosta arvioi lausunnossaan, että nykyisen hovioikeusmenettelyn ongelmien poistamiseksi riittäisi pääkäsittelyn toimitamista hovioikeudessa koskevien säännösten muuttaminen ehdotuksessa esitetyllä tavalla. Nykyistä seulontamenettelyä ei tällöin olisi tarpeen korvata lupasääntelyllä. Professori Jokela katsoo, että tietyn määräisen häviöarvon asettaminen luvan tarpeellisuuden määräytymisen ehdoksi asettaa muutoksenhakijat eriarvoiseen asemaan. Tästä syystä tulisi riita-asioiden osalta harkita jatkokäsittelylupaan soveltamisalan laajentamista yleiseksi tai lupatarpeen perustamista muihin kuin rahamääräisiin kriteereihin. Tämä kuitenkin edellyttäisi, että luvan myöntämisen perusteita tulisi tarkentaa ehdotetusta. Rikosasioiden osalta Jokela pitää asianomistajan ja syyttäjän lupakynnystä vastaajan lupakynnystä matalampana. Lupakynnystä tulisi siksi joko laskea rikosasian vastaajien osalta taikka nostaa syyttäjän osalta, tai sitten säätää yleinen lupajärjestelmä. Törkeät rikokset tulisi kuitenkin rajata tällaisenkin järjestelmän ulkopuolelle. Lupaperusteet ovat eräin tarkennuksin hyväksyttävissä. Ehdotettujen pääkäsittelyn toimittamista koskevien tarkistusten lisäksi tulisi lakiin ottaa säännös, jonka mukaan todistajia ei tarvitse välttämättä kuulla hovioikeudessa uudelleen silloin, kun todistelun uskottavuus voidaan luotettavasti arvioida käräjäoikeudessa tehdyiltä ääni- ja kuvanauhoilta, eikä todistajille ole tarpeen tehdä lisäkysymyksiä. Ennakkopäätösvalitusta koskevaa ehdotusta Jokela pitää perusteltuna. Sen sijaan ennakkopäätöskysymyksen käyttöönotossa hän näkee Asko Välimaan eriävässä mielipiteessä mainittuja periaatteellisia ja käytännön ongelmia.

Oikeustieteen tohtori, hallintoneuvos Matti Pellonpää käsittelee lausunnossaan mietinnön sisältämiä ehdotuksia perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta. EIT:n nykyiseen oikeuskäytäntöön viitaten Pellonpää katsoo, että olisi lähdettävä siitä, että ihmisoikeussopimuksen 6 artikla soveltuu myös jatkokäsittelylupamenettelyyn. Hän kuitenkin arvioi ehdotuksen jatkokäsittelylupajärjestelmäksi täyttävän ihmisoikeussopimuksen ja 7 lisäpöytäkirjan tällaiselle menettelylle asettamat vaatimukset. Hän pitää myös selvänä, että jatkokäsittelyluvasta päättäminen ei edellyttäisi suullista käsittelyä. Jos menettelyn tarkoituksena on esikysymyksen tavoin ratkaista, onko valittaja esittänyt lainsäädännön

valossa riittäviä syitä alioikeuden ratkaisun uudelleen käsittelyä varten, eivät ne näkökohdat, jotka täystutkintaisessa menettelyssä puoltavat suullista käsittelyä, ole ratkaisevalla tavalla esillä. Pääkäsittelyn toimittamista koskeviin säännöksiin ehdotettuja muutoksia hän arvioi täyttävän muutoksenhakumenettelylle ihmisoikeussopimuksessa asetetut vaatimukset. Ennakkopäätöskysymys ja ennakkopäätösvalitus eivät ihmisoikeusnäkökulmasta anna aihetta huomautuksiin.

Lainkäytön professori Jyrki Virolainen Lapin yliopistosta pitää Ruotsissa 1.11.2008 voimaan tullutta hovioikeusmenettelyä lupajärjestelmineen kaikilta osin mietinnön sisältämiä ehdotuksia merkittävästi parempana. Lisäksi Ruotsin hovioikeuden pääkäsittelyä koskevat säännökset, jotka perustuvat siihen, että suullinen todistelu otetaan vastaan katselemalla käräjäoikeuden istunnossa tehtyä ääni- ja kuvatalennetta, turvaavat professori Virolaisen mukaan hovioikeusmenettelyn välittömyyttä ja suullisuutta huomattavasti paremmin kuin mietinnössä ehdotetut pääkäsittelyn toimittamista koskevat säännökset. Mietinnön ehdotus, jossa lievennettäisiin oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 15 §:n mukaista velvollisuutta toimittaa pääkäsittely, romuttaisi välittömyysperiaatteen hovioikeudessa ja heikentäisi siten asianosaisten oikeusturvaa. Ehdotettua jatkokäsittelylupajärjestelmää Virolainen arvioi ehkä jonkin verran nykyistä seulontajärjestelmää luotettavammaksi ja puoltaa tämän vuoksi järjestelmän käyttöönottamista erinäisin muutoksin. Riita-asioissa ehdotettua häviöarvoa ei tulisi säätää 5 000 euroa korkeammaksi. Rikosasioissa lupajärjestelmän soveltamisala tulisi, kuten Ruotsissa, rajoittaa sakkorangaistuksiin. Virolainen katsoo, että syyttäjän ja asianomistajan lupakynnys on asetettu vastaajan lupakynnystä matalammaksi. Ruotsissa syyttäjä tarvitsee luvan rikosasioissa, joissa vastaaja ei ole tuomittu sakkoa ankarampaan rangaistukseen tai hänet on vapautettu sellaista rikosta koskevasta syytteestä, josta säädetty ankarin rangaistus on kuusi kuukautta vankeutta. Sanottu Ruotsin ratkaisu on paljon parempi kuin mietinnön ehdotus. Lisäksi rikosasioissa luvan tarpeellisuuden ei tulisi määräytyä asianosaistaitaisesti vaan juttukohtaisesti. Ehdotetut lupaperusteet olisivat tietyin täsmennyksin hyväksyttävissä, joskin erillinen yleinen lupaperuste tulisi säätää niitä tilanteita varten, jolloin käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida myöntämättä valituslupaa (näin on Ruotsissa). Professori Virolainen suhtautuu kielteisesti ehdotukseen, jonka mukaan kynnys yksin näytön arviointia koskevien valitusten osalta olisi korkeampi kuin muissa tapauksissa. Hän ei kannata ehdotettua ennakkopäätösvalitusta eli ohivalitusta käräjäoikeudesta suoraan korkeimpaan oikeuteen ainakaan vielä tässä vaiheessa. Ennakkopäätöskysymys taas olisi muun muassa tuomioistuinten sisäisen riippumattomuuden periaatteen kannalta arveluttava instituutio, minkä vuoksi asia vaatisi laajempaa tarkastelua. Tältä osin Virolainen viittaa Asko Välimaan eriävissä mielipiteessä esittämään kantaan.

2.2 Lupajärjestelmä

2.2.1. Terminologiasta

Enemmistö lausunnonantajista näyttäisi hyväksyvän uuden jatkokäsittelylupakäsitteen. *Professori Juha Lappalainen* ei kuitenkaan pidä jatkokäsittelylupaa käsitteenä onnistuneena ja katsoo, että muutoksenhakulupakäsitteessä tulisi pysyä. Hän myöntää kuitenkin muutoksenhakulupa -käsitteen psykologisesti ongelmalliseksi, koska se synnyttää mie-

likuvan siitä, että oikeus muutoksenhakuun olisi luvanvarainen. Nimitys ”jatkokäsittelylupa” on kielellisenä ilmaisuna vapaa tästä ongelmasta. Kielellinen terminmuutos ei kuitenkaan voi ratkaista asiaa. Lappalainen pitää vanhassa nimityksessä pysymistä ”rehellisempänä”. Samaa mieltä on *Turun hovioikeus*. Myös *professori Antti Jokela* suhtautuu varauksellisesti jatkokäsittelylupakäsitteeseen ja katsoo, että kysymys tältä osin on pelkästään mielikuvien luomisesta. Hän puoltaa osaltaan muutoksenhakulupakäsitteen käyttämistä. *Professori Jyrki Virolainen* katsoo, että jatkokäsittelylupakäsitteen sijaan tulisi ottaa käyttöön Ruotsissa käytettyä terminologiaa vastaava käsite eli ”tutkin-talupa” (prövningstillstånd).

Itä-Suomen hovioikeus esittää harkittavaksi, että lupa-ajattelusta kokonaan luovuttaisiin ja puhuttaisiin sen sijaan esimerkiksi suppeasta ja laajasta hovioikeusmenettelystä. *Rovaniemen hovioikeus* pitää jatkokäsittelylupakäsitettä kankeana, mutta toteaa, ettei sille liene olemassa synonyymia tai edes parempaa vaihtoehtoa.

2.2.2 Soveltamisala

Yleistä

Ehdotetun lupajärjestelmän soveltamisala on yleisellä tasolla rajattu koskemaan saamista koskevia riita-asioita ja rikosasioita. Tältä osin ehdotusta on laajasti kannatettu. *Turun hovioikeus* kuitenkin pitää epäoikeudenmukaisena ja asianosaisia eriarvoistavana sitä, että lupajärjestelmää ei sovellettaisi yhtä lailla kaikkiin asioihin. Myös *Antti Jokela* puoltaa soveltamisalaltaan yleistä lupajärjestelmää.

Oikeusturvaongelmana *Turun hovioikeus* pitää sitä, että lupajärjestelmän piiriin kuuluisi käytännössä katsoen kaikki tuomioistuinharjoittelijoiden ratkaisemat asiat. Tästä syystä lupakynnys olisi asetettava niin alhaiseksi, että järjestelmän merkitys joutuisi kyseenalaiseksi.

Jos järjestelmää ei sovelleta kaikkiin asioihin, soveltamisala tulisi *Turun hovioikeuden* mukaan olla sama kuin hovioikeuslain eli HOL:n ns. kevennetyn kokoonpanon soveltamisala. Kaksi rinnakkaista järjestelmää, joiden soveltamisala jossain määrin poikkeavat toisistaan, muodostaisivat varsin monimutkaisen normiston. Tällainen normisto lisäisi menettelyvirheiden todennäköisyyttä. *Kouvolan hovioikeus* katsoo, että lupajärjestelmän piiriin tulisi sisällyttää myös velkajärjestelyasiat, lähestymiskieltoasiat ja ulosottoasiat. Näistä asioista suuri osa käsitellään tällä hetkellä seulontamenettelyssä, minkä vuoksi ehdotus olisi heikennys nykytilaan verrattuna. Hovioikeus pitää epäjohdonmukaisena sitä, että lapsen elatusta koskevat asiat olisivat rajattu järjestelmän ulkopuolelle samalla kuin puolison elatusta koskevat asiat kuuluisivat soveltamisalaan. *Valtakunnansyyttäjänvirasto* katsoo, että sotilasoikeudenkäyntiasiat olisi syytä sisällyttää lupajärjestelmän piiriin.

Akava katsoo, että soveltamisala on liian laaja. Soveltamisalan ulkopuolelle olisi rajattava sellaiset riita-asiat, joissa tuomittavan hyvityksen enimmäismäärä on säädetty laissa. Tällaisia ovat tasa-arvolain, yhdenvertaisuuslain tai yhteistoimintalain rikkomisesta määrättävät hyvitykset. *SAK:n* mukaan ehdotetun lupajärjestelmän käyttöönotto edellyttäisi, että jatkovalmistelussa selvitetään menettelyn vaikutuksia eri yhteiskuntaryhmien

kuten työntekijöiden oikeusasemaan. Lisäksi käräjäoikeuksien osaamisen kehittämiseen oikeusvarmuuden takaamiseksi olisi panostettava nykyistä enemmän ja usean tuomarin kokoonpanon käyttämistä olisi lisättävä. Myös *tuomariliitto* katsoo, että useamman tuomarin kokoonpanoihin on tietoisesti panostettava nykyistä merkittävästi enemmän.

Helsingin hovioikeus pitää osaltaan aiheellisena vielä arvioida tarkemmin sitä, toimivatko soveltamisalaa koskevat säännökset tarkoitettuun tavoin silloin, kun asiassa on useampi valittaja.

Riita-asiat

Antti Jokela katsoo, että ennalta määrätty rahamääräinen häviöarvo asettaisi asianosaiset eriarvoiseen asemaan, minkä vuoksi riita-asioissa kannattaisi harkita yleistä jatkokäsittelylupamenettelyä.

Enemmistö lausunnonantajista kuitenkin hyväksyy ehdotetun 10 000 euron häviöarvorajan. *KKO* arvioi riita-asioissa ehdotettua häviöarvoa korkeahkoksi, mutta ei ole lausunnossaan ehdottanut sen alentamista. Myös *Vaasan hovioikeus* pitää 10 000 euroa korkeahkona mutta hyväksyttävänä ja katsoo, ettei sitä tule ainakaan merkittävästi alentaa. *Itä-Suomen hovioikeus* pitää 10 000 euron häviöarvoa sopivana. *Helsingin hovioikeudella* ei ole 10 000 euron häviöarvoon huomautettavaa, mutta toteaa lausunnossaan, että siellä käsitellyistä saamisista koskevista asioista suuri osa ylittää sanotun rahamäärän. *Helsingin käräjäoikeus* puoltaa lähtökohtaisesti riita-asioissa sovellettavaksi esitettyä häviöarvomäärää. Jos korot ja oikeudenkäyntikulut halutaan laskea mukaan häviöarvoon, perushäviöarvo voitaisiin kuitenkin nostaa esimerkiksi 12 000 – 13 000 euroon.

Korkeana häviöarvoa pitävät *Kouvolan hovioikeus*, *Espoon oikeusaputoimisto*, *Demla*, *Asianajajaliitto*, *SAK*, *Lakimiesliitto*, *Akava* ja *professori Jyrki Virolainen*. Kouvolan hovioikeus, Asianajajaliitto ja Virolainen pitävät 5 000 euron häviöarvorajaa riittävänä. Espoon oikeusaputoimisto kannattaa häviöarvon asettamista 3 000 euroon. Demla katsoo, että hovioikeuteen saakka etenevissä riita-asioissa, joissa intressi on alle 10 000 euroa, on jo nykytilanteessa yleensä sellaisia erityispiirteitä, jotka puoltavat niiden täysmittaista käsittelyä myös hovioikeudessa. Asianajajaliitto pitää häviöarvoa korkeana erityisesti ottaen huomioon, että oikeudenkäyntikuluriski jo nyt käytännössä estää asioiden viemisen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Häviöarvoraja lisää myös asianosaisten välistä epätasa-arvoa. Lisäksi korkea häviöarvoraja voi johtaa kantajan vaatimuksen keinotekoiseen nostamiseen. Myös *Turun hovioikeus*, *Lakimiesliitto* ja *Jyrki Virolainen* kiinnittävät lausunnossaan huomiota kahteen viimeksi mainittuun näkökohtaan.

Vaasan hovioikeus katsoo, että häviöarvo tulisi säännöllisin väliajoin tarkistaa. *Rovaniemen hovioikeus* katsoo, että määrältään hyväksyttävä 10 000 euron häviöarvo olisi sidottava indeksiin. Myös *tuomariliitto* kannattaa indeksisidonnaisuutta.

KKO pitää mietinnössä ehdotettua häviöarvon laskentatapaa - hovioikeudessa esitetyn vaatimuksen ja käräjäoikeudessa annetun tuomion välinen erotus - hyväksyttävänä, mutta ehdottaa vaihtoehtona harkittavaksi laskentatapaa, jonka mukaan käräjäoikeudessa esitettyä vaatimusta verrattaisiin käräjäoikeuden tuomion lopputulokseen. Viimeksi mainitun vaihtoehdon etu olisi, että jatkokäsittelyluvan tarve olisi selvillä heti käräjäoi-

keuden ratkaisun perusteella. *Professori Juha Lappalainen* katsoo, että riita-asioissa luvan tarpeellisuus tulisi määräytyä kannevaatimuksen arvon (mukaan lukien käräjäoikeusvaiheen aikana mahdollisesti tehdyt lisävaatimukset ja kertynyt korko) eikä häviöarvon mukaan. Tällöin tiedettäisiin jo ennen käräjäoikeuden tuomion antamista, kuuluuko valitus hovioikeudessa luvan piiriin vai ei. Jos häviöarvoon perustuvaa asianosaista järjestelmää kuitenkin päädyttäisiin esittämään, tulisi sanottu häviöarvo olla käräjäoikeudessa esitetyn vaatimuksen ja käräjäoikeuden tuomion välinen erotus. Yleensä hovioikeudessa muutoksenhakija vaatii samaa, mitä hän on vaatinut käräjäoikeudessa. Ehdotettu laskutapa ei siksi tuo perinteiseen laskutapaan mitään uutta. Valittaja voi toki alentaa vaatimuksiaan, mutta tulee tuskin menettelemään tällä tavoin, jos hän sen seurauksena joutuu lupajärjestelmän piiriin. Näin ehdotettu häviöarvon laskemistapa saattaa myös johtaa ”toivottomien” vaatimusten esittämiseen hovioikeudessa, joista muutoksenhakija toisenlaisen laskemistavan vallitessa voisi harkita luopuvansa. Asianosaisen kannalta ehdotettu järjestelmä on myös siinä mielessä huono, ettei hän vielä käräjäoikeuden ratkaisun perusteella ”varmuudella” tiedä, tarvitseeko hän hovioikeudessa jatkokäsittelyluvan vai ei. Luvan tarpeellisuuden ratkaisisi hovioikeus verrattuaan toisiinsa valitusta ja käräjäoikeuden tuomiota. Siinä on käräjäoikeuksien työn helpottamiseksi liiaksi sivuutettu asianosaisen näkökulma ja tiedonintressin tyydyttäminen. *Helsingin hovioikeus* pitää häviöarvoa kannearvoa parempana lupakriteerinä, koska häviöarvo on se, mistä hovioikeudessa on kysymys.

KKO toteaa, että häviöarvon laskeminen tulisi olla mahdollisimman yksinkertainen toimenpide. Ehdotetussa järjestelmässä näin ei aina olisi ja ylimääraistä työtä voisi erityisesti teettää saatavalle käräjäoikeuden ratkaisun antamiseen mennessä kertyneen koron laskeminen. *KKO* ei kuitenkaan ehdota, että korkoa ei otettaisi huomioon häviöarvoa laskettaessa. Sen sijaan *KKO* korostaa, että lupa epäselvissä tapauksissa mieluummin tulisi myöntää kuin käyttää runsaasti aikaa luparajojen pohdintaan. *Turun hovioikeus* korostaa, ettei soveltamisalan rajausta tulisi laatia sellaiseksi, että hovioikeus joutuisi laskemaan korkoja selvittääkseen edellytetäänkö asiassa jatkokäsittelylupaa vai ei. Tämä ei edistäisi hovioikeuksien voimavarojen tarkoituksenmukaista kohdentamista. Korosääntö ei tulisi ainakaan poiketa HOL 9 §:n 5 momentin säännöksestä, jonka mukaan ei oteta huomioon kanteen nostamisen jälkeen kertynyttä korkoa. Jos oikeudenkäyntikululla tarkoitetaan myös valtion varoista maksettavia todistelukustannuksia, olisi tämä, kuten HOL 9 §:ssä, mainittava säännöksessä erikseen. Myös *Itä-Suomen hovioikeus* katsoo, että koron laskeminen riita-asian häviöarvoa määrättäessä saattaa muodostua työlääksi, minkä vuoksi hovioikeuksilla tulisi olla käytössään asianmukaiset koron laskuun soveltuvat laskentaohjelmat. *Tuomariliitto* ehdottaa, että oikeuslaitoksen internet-sivuille sijoitetaan korkolaskuri, jolla esimerkiksi asianajaja voisi tarkistaa jatkokäsittelylupatarpeen. *Helsingin hovioikeus* katsoo, että häviöarvon määrän selvittäminen tulisi olla valittajan tehtävä ja että tästä tulisi olla mainita joko laissa tai selvästi hallituksen esityksen perusteluissa. *Helsingin käräjäoikeus* katsoo, että korkojen ja oikeudenkäyntikulujen huomioon ottaminen on omiaan aiheuttamaan tulkintavaikeuksia. *Turun käräjäoikeus* katsoo, ettei korkoja tulisi ottaa lainkaan huomioon häviöarvoa laskettaessa. Koron laskeminen aiheuttaisi asianosaisille ja hovioikeudelle lisätyötä. Käytännössä käräjäoikeudessa riita-asioden oikeudenkäynneissä ei juuri lainkaan puhuta koroista, eivätkä korot ole juurikaan riitaisia.

Lakimiesliitto vastustaa ehdotusta siitä, että oikeudenkäyntikuluja koskevat riidat häviöarvon määrästä riippumatta aina kuuluisivat lupajärjestelmän piiriin. Myös *Turun hovioikeus* suhtautuu sanottuun ehdotukseen epäilevästi.

Juha Lappalainen katsoo, ettei luvan tarpeellisuus tulisi määräytyä asianosaiskohtaisesti vaan juttukohtaisesti. Tällöin asianosaisia kohdeltaisiin luvan tarpeellisuudessa yhtäläisesti, mikä on järjestelmän selväpiiteisyyden kannalta ensiarvoisen tärkeää, niin prosessuaalisesti kuin hovioikeusratkaisun materiaalista sisältöäkin ajatellen. Asianosaiskohdainen häviöarvo yhdistettynä muutosdispenssiin ei Lappalaisen mukaan sovi hovioikeuden lupajärjestelmään. Sanottuun näkemykseen yhtyy *Jyrki Virolainen*.

Rikosasiat

Enemmistö lausunnonantajista hyväksyy lupajärjestelmälle rikosasioissa ehdotetun soveltamisalan. Lausunnoissa on erityisesti kiinnitetty huomioon siihen milloin rikosasian vastaaja tarvitsisi jatkokäsittelylupan valittaessaan hovioikeuteen (vastaaja tarvitsee luvan, jos hänet on tuomittu enintään sakkoon tai kolmen kuukauden vankeusrangaistukseen). Enemmistö lausunnon antaneista tuomioistuimista pitää tältä osin ehdotettua luparajaa liian alhaisena.

Turun hovioikeus pitää rikosasioissa ehdotettua soveltamisalaa liian suppeana. Jotta järjestelmästä olisi saavutettavissa työnsäästöä, lupakynnystä olisi vastaajan osalta nostettava kuuteen kuukauteen vankeutta. *Vaasan hovioikeus* kannattaa rajaksi neljää tai viittä kuukautta vankeutta. *Itä-Suomen hovioikeus* pitää kolmen kuukauden rajaa melko sopivana, joskin pitää mahdollisena tuomittua rangaistusta koskevan rajan korottamista neljään kuukauteen. *Kouvolan* ja *Rovaniemen hovioikeudet* sekä *tuomariliitto* esittävät rajan nostamista neljään kuukauteen vankeutta, koska se on varsin tavanomainen rangaistus vähänkin vakavimmissa rattijuopumus-, pahoinpitely ja omaisuusrikoksissa. Myös *Helsingin hovioikeus* pitää neljää kuukautta asianmukaisena, joskin katsoo, että ehdotuksen tavoitteiden kannalta kuusi kuukautta voisi olla perustellumpi raja. Myös *Helsingin* ja *Turun käräjäoikeudet* kannattavat kuuden kuukauden rajaa. *Joensuun käräjäoikeus* ja *Kanta-Hämeen Syyttäjänvirasto* taas puoltavat rajan nostamista jopa yhdeksään kuukauteen vankeutta. Myös *Syyttäjähdistys* katsoo, että linja voisi olla ehdotettua kolmea kuukautta ankarampi.

Turun hovioikeus puoltaa Mikko Könkkölän ehdotusta siitä, että kun vastaaja on käräjäoikeudessa tuomittu kahdesta tai useammasta rikoksesta yli kolmen kuukauden yhteiseen vankeusrangaistukseen, hovioikeus voisi yksittäisen sakkorikoksen osalta edellyttää oman harkintansa mukaan jatkokäsittelylupaa, joskin pitää sitä myös ongelmallisenä. *Kouvolan hovioikeus* suhtautuu sanottuun ehdotukseen alustavan myönteisesti, mutta katsoo samalla, että ehdotuksella täydennetty järjestelmä saattaisi monimutkaistaa muuten selkeää lupajärjestelmää ja aiheuttaa soveltamisongelmia. *Vaasan* ja *Helsingin hovioikeudet* sekä *Valtakunnansyyttäjänvirasto* yhtyvät niihin näkökohtiin, joita Könkkölän lausumassa on yhteisen rangaistuksen osalta esitetty. Myös *tuomariliitto* katsoo, että lupakynnys tietyissä tilanteissa (yhteinen rangaistus, ehdollisen tai jäännösrangaistuksen täytäntöönpano) voisi olla viisi kuukautta.

Espoon oikeusaputoimisto katsoo, että soveltamisala olisi valittajan osalta rajattava sakkorangaistuksiin. Myös *Demla* ja *professori Jyrki Virolainen* ovat tätä mieltä.

Asianosaiskohtainen lupajärjestelmä on puhuttanut lausunnonantajia. *EOA* katsoo, ettei rikosasian vastaajan oikeus saada asia hovioikeuden täystutkintaan saisi koskaan olla huonompi kuin syyttäjän vastaava oikeus. Siltä osin kuin ehdotus tämän mahdollistaa, se olisi muutettava. Tätä mieltä on myös *Antti Jokela*. Myös *KKO* toteaa lausunnossaan, että sellaista lopputulemaa, jossa syyttäjällä tai asianomistajalla olisi suora valitusoikeus ja vastaaja tarvitsisi luvan, voidaan pitää ristiriitaisena. Koska asia epäselvissä tilanteissa kuitenkin käytännössä tutkittaisiin hovioikeudessa kokonaisuudessaan, *KKO* katsoo, että ehdotus on sanotulta osin toteuttamiskelpoinen. *Demla* pitää ehdotusta yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisena. *Demla* pitää olennaisena, että kynnys määritellään yhdenmukaisesti kaikille oikeudenkäynnin osapuolille. Samaa mieltä ovat myös *Juha Lappalainen* ja *Jyrki Virolainen*. *Lappalainen* ehdottaa, että luvan tarpeellisuuden määrittymistä rikoksesta säädetyn rangaistuksen ankaruuden mukaan. Tällöin välttyttäisiin myös ottamasta lakiin säännöstä, jonka mukaan syyttäjä ei tarvitse lupaa hakiessaan muutosta syytetyn eduksi. Samalla välttyttäisiin myös ongelmalta, joka ehdotetussa järjestelmässä syntyy, jos vastaajakin samassa asiassa valittaa ja tarvitsee jatkokäsittelyluvan. Myös *Kouvolan hovioikeus* katsoo, että syyttäjän ja asianomistajan luvan tarve tulisi määräytyä samoin perustein kuin vastaajan. Mietinnön ehdotus, jossa lupakriteereitä olisi tarkasteltava rikoskohdittain, aiheuttaisi runsaasti päänvaivaa ja työtä tilanteessa, kun valitus koskee saman vastaajan useampaa kuin yhtä rikosta esimerkiksi rangaistuksen mittaamisesta valitettaessa. Myös *Rovaniemen hovioikeus* pitää ratkaisua ongelmallisena ja katsoo, että esitystä olisi tältä osin muutettava. Myös *Asianajajaliitto* suhtautuu mietinnön ratkaisuun varauksellisesti. *Asianajajaliitto* katsoo, ettei lupaa ainakaan tulisi myöntää asianosaisittain, vaan että samaan kokonaisuuteen liittyvät valitukset olisi otettava kokonaan jatkokäsittelyyn tai sitten jätettävä ilman jatkokäsittelylupaa. Tätä mieltä on myös *Virolainen*.

Valtakunnansyyttäjänvirasto suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen, koska sen mukaan syyttäjällä olisi rajoittamaton muutoksenhakuoikeus ainoastaan törkeän tekemuodon täyttävistä rikoksista. Ehdotus asettaisi syyttäjän ja asianomistajan vastaajaa huonompaan asemaan. Sanotun epäsuhtaan oikaisemiseksi *Valtakunnansyyttäjänvirasto* ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että jatkokäsittelylupaa tarvittaisiin, ellei rangaistus ylitä vuotta ja kuutta kuukautta. Syyttäjältä ei myöskään tulisi edellyttää jatkokäsittelylupaa valitettaessa menettämisseuraamuksesta tai yhteisösakosta. Esimerkiksi yhteisösakko on suhteellisen uusi instrumentti, josta toistaiseksi on vain vähän oikeuskäytäntöä. Rikoshyödyn menetetyksi tuomitseminen on puolestaan katsottu yhä tärkeämmäksi preventiiviseksi keinoksi rikostorjunnassa. Tämän vuoksi yhteisösakon ja menettämisseuraamuksen kohdalla on akuutti tarve hovioikeustason oikeuskäytännöstä eikä näissä vaatimuksissa ole syytä rajoittaa yksipuolisesti virallisen syyttäjän valitusoikeutta. Myös *Helsingin syyttäjänvirasto* katsoo, että menettämisseuraamusta ja oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevissa asioissa virallisella syyttäjällä ja asianomistajalla tulisi olla mahdollisuus valitukseen ilman jatkokäsittelylupaa, kun kyse on yli 10 000 euron vaatimuksesta.

EOA huomauttaa, ettei perusteluissa ole käsitelty jäännösrangaistuksen täytäntöönpanemisen vaikutusta lupamenettelyn soveltamisalaan rikosasioissa, mutta arvioi, että

jäännösrangaistus ilmeisesti tulisi ottaa huomioon kolmen kuukauden vankeusrangautuskriteerin ylittymisessä. Tästä tulisi kuitenkin lausua esitöissä.

Asianajajaliitto pitää 10 000 euron häviöarvorajaa korkeana rikosasiaan liittyvien yksityisoikeudellisten vaatimuksien osalta. Näin on erityisesti ottaen huomioon, että asianomistajat usein toimivat ilman avustajaa. Häviöarvorajaa voidaan pitää erityisen korkeana asioissa, joissa vastaajana on nuori henkilö. *Jyrki Virolainen* yhtyy sanottuihin näkökohtiin.

2.2.2 Lupaperusteet

Yleisesti ottaen lausunnonantajat ovat suhtautuneet myönteisesti ehdotettuihin lupaperusteisiin. Lausunnoissa on erityisesti käsitelty lupaperustepykälän (OK 25a:10) 1 ja 2 momentin välistä suhdetta.

EOA suhtautuu varsinaisiin lupaperusteisiin myönteisesti. Hän kuitenkin katsoo, ettei jatkokäsittelylupaharkinnassa näyttö- ja oikeuskysymysten lupaperusteita ole perusteltua erottaa toisistaan. EOA ehdottaa tämän vuoksi, että lupaperustepykälän 2 momentista luovuttaisiin ja momentin loppuosan säännös (ratkaisun oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä) lisättäisiin 1 momenttiin jatkokäsittelyluvan myöntämisen edellyttäväksi perusteeksi. Tällainen malli (yhdessä valituskirjelmän sisältövaatimuksia koskevan OK 25 luvun 15 §:n kanssa) toteuttaisi vaatimuksen siitä, että valittajan tulee perustella muutosvaatimuksensa, jatkokäsittelyluvan myöntämisen peruste ja syyt. Malli jättäisi hovioikeudelle tarvittavan joustavuuden ja harkintavaltaa jatkokäsittelyluvan myöntämisessä kaikissa tilanteissa. Myöskään KKO:lla ei ole huomauttamista varsinaisiin, lupaperustesäännöksen 1 momentin lupaperusteisiin. Säännöksen 2 momenttiin KKO suhtautuu varauksellisesti. Usein näyttö- ja oikeudelliset kysymykset kytkeytyvät yhteen. Kielellinen ero käsitteiden ”aihetta epäillä” ja ”perusteltua aihetta epäillä” on vähäinen. Käytännön ratkaisutilanteissa eron tekeminen olisi vaikeaa ja hyvin tapauskohtaista, mikä olisi omiaan aiheuttamaan epäyhtenäisyyttä oikeuskäytännössä. Myös OKA pitää lupaperusteissa rinnakkain käytettyjä käsitteitä ”aihetta epäillä” ja ”perusteltua aihetta epäillä” avoimina ja harkinnanvaraisina ja katsoo, että eroa tulisi perusteluissa täsmentää. *Juha Lappalainen* katsoo, että 2 momentin muotoilu ja suhdetta 1 momenttiin olisi vielä syytä miettiä, jotta momenttien keskinäinen suhde hahmottuisi ehdotettua pykälätekstiä paremmin. Myös *Asianajajaliitto* arvioi uskottavuusarvion riitauttamisen korotettua lupakynnystä ja arvioi sen johtavan turhaan työhön ja kustannusten lisääntymiseen. *Jyrki Virolainen* yhtyy *Asianajajaliiton* esittämiin kannanottoihin ja toteaa korotetun lupakynnyksen keinotekoiseksi ja turhaksi säännöksi, jonka taustalta paistaa lainvalmistelijoiden halu rajoittaa hovioikeuksien työtä ”kiusallisten” näyttökysymysten tutkinnalta valittajan oikeusturvasta piittaamatta, jottei tällaisissa asioissa vaan tarvitsi joutua pitämään pääkäsittelyä.

Vaasan hovioikeus pitää ehdotettuja lupaperusteita riittävinä ja sanamuodoltaan selkeinä. Tärkeänä hovioikeus pitää säännöksen 2 momentin nostettua lupakynnystä tilanteissa, joissa on kysymys yksinomaan näytön uudelleen arvioinnista. Säännöksen käytännön toimivuuden kannalta käräjäoikeuksien tuomioiden perustelut tulevat olemaan keskeisessä asemassa. Samaa mieltä ovat *Itä-Suomen hovioikeus*, *Helsingin hovioikeus* ja *Syyttäjäyhdistys*. Syyttäjäyhdistys toteaa, ettei ajan kulumisen tuo mitään uutta henkilö-

todistelun uskottavuuden arviointiin, ellei asiassa tule esiin jotain todella uutta seikkaa. *Kouvolan ja Rovaniemen hovioikeuksilla* ei ole lupaperusteisiin huomautettavaa.

Helsingin hovioikeus katsoo, että ehdotettujen lupaperusteiden osalta lakitekstin täsmällisyydessä on toivomisen varaa.

Turun hovioikeus pitää järkevänä, ettei lupaa tarvitsisi myöntää perustelujen puutteiden tai lainkohtien oikaisuun. Tosin tämä tulisi selkeämmin tuoda esiin laissa. Hovioikeus toteaa myös, että menettelyn tulisi mahdollistaa pienten virheiden, kuten lainkohtien oikaisemisen silloinkin, kun asiassa ei myönnetä jatkokäsittelylupaa. Ennakkopäätöspöytäkirja hovioikeus pitää hovioikeuksien kannalta epäselvänä lupaperusteena.

Asianajajaliitto katsoo, että hovioikeuden tulisi harkintansa mukaan voida myöntää luvan muusta syystä ilman, että syyn olisi oltava ”painava”. Joka tapauksessa muina ”painavana” syinä tulisi soveltamiskäytännössä hyväksyä yksittäistapauksissa esimerkiksi tilanteet, joissa häviöarvon merkitys valittaneelle asianosaiselle on tosiasiasella merkittävä. Tällainen tilanne olisi käsillä riita-asioissa esimerkiksi silloin, kun on kysymys lähellä 10.000 euroa olevasta häviöarvosta ja suhteellisen vähävaraisesta asianosaisesta. Samoin lupa tulisi myöntää silloin, kun oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan kysymyksen ratkaisemisella on asianosaiselle merkittävä intressi. Myös rikosasoiden asianomistajille tulisi myöntää jatkokäsittelylupa, jos vaatimuksella on tosiasiasella heille suuri merkitys tai jos he eivät ole käräjäoikeudessa ilman avustajaa osanneet oikealla tavalla perustella korvausvaatimustaan. Rikosasoiden vastaajille jatkokäsittelylupa tulisi myöntää myös edellä kuvatuissa tilanteissa ja lupaharkinnassa tulisi erityisesti ottaa huomioon rikoksentehtäjän ikä.

2.2.3 Lupamenettely

Turun hovioikeus pitää jatkokäsittelylupajärjestelmää työläänä nykyiseen seulontamenettelyyn verrattuna. Lupamenettely eri vaiheineen tulee lähinnä hidastamaan asioiden käsittelyä hovioikeudessa. *Helsingin hovioikeus* katsoo, ettei erillinen ilmoittaminen luvan myöntämisestä olisi tarpeellista. Kun asiassa toimitetaan pääkäsittely, luvan myöntäminen tulee asianosaisten tietoon, kun pääkäsittelyn ajankohdasta sovitaan ja viimeistään, kun he saavat kutsun pääkäsittelyyn. Kun asia ratkaistaan esittelystä, lupa myönnetään yleensä samassa yhteydessä eikä erilliselle ilmoitukselle voi olla tarvetta. Erillistä ilmoitusta vastaan puhuu myös se, että asiat ratkaistaan nykyisin kohtuullisessa ajassa.

Syyttäjähdistys korostaa, ettei menettely saisi lisätä syyttäjien työtä nykytilaan verrattuna. Valitusten ja vastausten nykyisen kirjoittamistavan ja vastausten tason pitää riittää.

OTT Matti Pellonpää huomauttaa, että ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan asettamat vaatimukset kontradiktorisesta menettelystä koskee myös lupamenettelyä. Asiaa ei saisi ratkaista asianosaisten vahingoksi ilman että hänelle on varattu mahdollisuus tulla kuuluksi. Lakiehdotuksen mukaan vastapuolelta ei yleensä pyydetä vastausta valitukseen ennen jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan asian ratkaisemista. Päätökseen, jolla jatkokäsittelylupa on myönnetty, ei saisi hakea muutosta. Näin ollen sellainen tilanne näyttäisi mahdolliselta, että jutun ensimmäisessä asteessa voittanut vastapuoli, jolta ei

ole pyydetty vastausta jatkokäsittelylupaa koskevaa hakemusta käsiteltäessä, häviää juttunsa luvan myöntämistä seuraavassa jatkokäsittelyssä. Hävinnyt asianosainen voisi argumentoida, että hän olisi voinut estää koko jatkokäsittelyn, mikäli olisi saanut mahdollisuuden esittää näkökohtansa siinä vaiheessa, kun asia päätettiin ottaa jatkokäsittelyyn. Jatkokäsittelyluvasta päättämisen voi tuolloin väittää olleen ”ratkaiseva” (decisive) hänen oikeuksilleen tai velvollisuuksilleen taikka häntä koskevan rikossyytteen kannalta EIT:n oikeuskäytännön tarkoittamassa mielessä ja sillä tavoin, että hänen olisi tullut saada lausua lupaa koskevasta hakemuksesta. Pellonpää katsoo, etteivät hänen esittämät näkökohdat välttämättä vaadi, että laissa säädettäisiin systemaattisesta vastauksen pyytämisestä. Asia olisi kuitenkin syytä pitää mielessä muun muassa lakia käytännössä sovellettaessa, missä tilanteissa vastausta olisi aiheellista pyytää. Lisäksi olisi harkinnan arvoista pohtia, tulisiko laissa kuitenkin säätää vastapuolen kuulemisesta edellytyksenä jatkokäsittelyluvan myöntämiselle.

2.2.4 Lupapäätös

Helsingin hovioikeus pitää tarkoituksenmukaisena sitä, ettei jatkokäsittelyluvan epäämistä koskevaan päätökseen tarvitse kirjoittaa valituksen ja vastauksen perusteita. Samoin on perusteltua se, ettei jatkokäsittelyluvan myöntämistä ja asian käsittelyn jatkamista tarvitse perustella.

OTT Matti Pellonpää katsoo, että EIS:n 6 artiklan soveltumisesta jatkokäsittelylupaa koskevaan menettelyyn seuraisi myös, että lupaa koskeva päätös olisi perusteltava oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin asettamat vaatimukset täyttävällä tavalla. Jatkokäsittelylupapäätöstä ei kuitenkaan tarvitsisi perustella samantasoisesti kuin täystutkinnassa tehtyä ratkaisua. Ainakin vielä voitaneen lähteä siitä, että jatkokäsittelylupahakemukseen annettava kielteinen päätös riittäisi perustelujensa puolesta, mikäli siihen mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetuin tavoin sisällytetään ehdotetun 25 a luvun 16 §:ssä edellytetyt tiedot.

EOA huomauttaa lausunnossaan, ettei KP-sopimuksen velvoitteita ole mietinnössä riittävästi otettu huomioon. Asian jatkovalmistelussa tuleekin arvioida syvällisemmin ihmisoikeuskomitean oikeuskäytännön merkitystä. Erityisesti Norjaa koskeva 27.8.2008 annettu oikeudenloukkauksen vahvistanut ratkaisu seulontapäätöksen perustelemattomuudesta on otettava tarkoin huomioon. *EOA* toteaa, viitaten muun muassa ihmisoikeustuomioistuimen ja ihmisoikeuskomitean oikeuskäytäntöön, ettei lupapäätöksen perusteluja ei voida rinnastaa KKO:n valituslupapäätösten perusteluihin. Koska jatkokäsittelylupapäätöstä on pidettävä valittajan oikeuksien kannalta välittömästi ratkaisevana, jatkokäsittelylupapäätösten tulisi olla asiallisesti perusteltuja. Myös *Antti Jokela* ja *Jyrki Virolainen* pitävät perusteluvollisuutta liian niukkana. *Lakimiesliitto* katsoo, että päätöksen perusteleminen velvollisuutta olisi pohdittava tarkemmin.

2.3 Pääkäsittelyn toimittaminen hovioikeudessa

Enemmistö lausunnonantajista puoltaa nimenomaisesti mietinnössä ehdotettuja tarkistuksia pääkäsittelyn toimittamista koskeviin säännöksiin (*EOA*, *KKO*, *Turun*, *Vaasan*, *Itä-Suomen*, *Helsingin* ja *Kouvolan hovioikeudet*, *Jyväskylän* ja *Oulun käräjäoikeudet*,

Valtakunnansyyttäjänvirasto, Itä-Suomen syyttäjänvirasto, EK, FK, KKK, Asianajajaliitto, Lakimiesliitto, tuomariliitto ja professori Antti Jokela). Esimerkiksi EOA pitää pääkäsittelyn toimittamista koskevia muutosehdotuksia maltillisina, eivätkä ne hänen käsityksensä mukaan poista tai horjuta suullista käsittelyä koskevaa oikeutta pääsääntönä. KKO taas toteaa, että pääkäsittelyn toimittamista koskevien säännösten joustavuuden lisääminen on tarpeellista, joskaan ei täysin ongelmatonta.

Vaasan hovioikeus pitää pääkäsittelyn toimittamista koskevia uudistuksia hyväksyttävinä ja sanamuodoiltaan onnistuneina. Vaasan hovioikeus pitää pääkäsittelyjen kokonaismäärän lisääntymistä myönteisenä kehityksenä edellyttäen, että toimitetut pääkäsittelyt olisivat sisällöltään nykyistä tarkoituksenmukaisempia. Hovioikeus toteaa kuitenkin, että hovioikeuksille annettu harkintavalta olla ottamatta todistelua uudestaan vastaan on rajattu varsin suppeaksi. Tosin tämä lienee hovioikeuden käsityksen mukaan ollut tarpeen ottaen huomioon seurantasaännösten soveltamisessa ilmenneet ongelmat. Jos säännösten soveltaminen kuitenkin sujuu odotetusti, hovioikeuden harkintavaltaa voitaneen lisätä. *Itä-Suomen hovioikeus* pitää OK 26 luvun 15 §:n muutosehdotusta välttämättömänä. Myös *Kouvolan hovioikeus* kannattaa ehdotettuja muutoksia. *Helsingin hovioikeus* kiinnittää kuitenkin lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotuksen mukaan pääkäsittelyn tarve näytön arvioimiseksi määräytyy eri perustein harkittaessa jatkokäsittelyluvan myöntämistä tai pääkäsittelyn toimittamista muussa asiassa. Arviointiperusteiden erilaisuuden tarkoitus ei hovioikeuden näkemyksen mukaan käy ilmi lakitekstistä eikä aukene perusteluista. *Rovaniemen hovioikeus* katsoo, että näytön uudelleen arvioimisen tarpeellisuus tulisi arvioida samoin perustein riippumatta siitä, onko kysymys jatkokäsittelyluparatkaisusta tai näytön vastaanottamisesta pääkäsittelyssä. Hovioikeuden mukaan ei ole estettä edellyttää, että valittaja valittaessaan järkeenkäyvällä tavalla pystyy perustelemaan sen, miksi käräjäoikeuden näyttöarvio on väärä.

OTT Matti Pellonpää katsoo, että pääkäsittelyn toimittamista hovioikeudessa koskevat säännösmuutokset mahdollistavat ihmisoikeussopimuksen mukaisen käytännön. EIS ja EIT:n oikeuskäytäntö antavat valtiosisäiselle lainsäädännölle enemmän liikkumavaraa tai harkintamarginaalia kuin ehkä hovioikeusuudistusta valmisteltaessa ajateltiin (tai haluttiin ajatella). Pääkäsittely täyden toimivallan tuomioistuimessa ei tarvitse lähtökohteisesti olla sellainen, jossa kuullaan uudestaan kaikki todistajat. Paitsi 6 artiklan 1 niin myös saman määräyksen 3 kappaleesta johtuu, että rikosasiassa alioikeudessa vapauttavan tuomion saanutta ei voida 6 artiklaa loukkaamatta tuomita alioikeudessa annetun suullisen näytön perusteella järjestämättä uutta suullista käsittelyä todistajien kuulemiseksi, mutta muuten valtiolla on verraten paljon liikkumavaraa säännellä menettelyä. Näin ollen ehdotettuihin 26 luvun 14 ja 15 §:ään sisältyvät säännökset, jotka antavat tuomioistuimelle nykyiseen verrattuna enemmän harkintavaltaa sen päättäessä suullisen käsittelyn tarpeellisuudesta, ovat ihmisoikeussopimuksen näkökulmasta hyväksyttävissä. Silti on muistettava, että käytännössä korostuu tuomioistuimen velvollisuus perustella esimerkiksi se, miksi näytön oikeellisuudesta ei voi jäädä mitään varteenotettavaa epäilyä (15 §:n 1 mom.), ellei asia ole tapauksen olosuhteissa ilmiselvä.

Rovaniemen hovioikeus ja *Helsingin syyttäjänvirasto* toivoisivat ehdotettua pidemmälle meneviä säännöksiä. Rovaniemen hovioikeuden mukaan pääsääntö, että pääkäsittely on toimitettava vaatimuksesta, olisi liian määräävä ja ehdoton. Säännöksestä seuraisi, että hovioikeus joutuisi toimittamaan tarpeettomia pääkäsittelyjä. Ehdotuksen OK 26 luvun

14 ja 15 §:n rakenne ja keskinäinen suhde tulisi tämän vuoksi harkita kokonaan uudelleen. *Helsingin syyttäjänviraston* näkemyksen mukaan tavoitteena tulisi olla muissa Euroopan maissa käytössä oleva menettely, jonka mukaan hovioikeudessa ainoastaan tutkitaan käräjäoikeuden tuomion oikeellisuus. Näytön uudelleenarviointi hovioikeudessa tulisi olla poikkeusmenettelyä.

Juha Lappalainen ja *Jyrki Virolainen* suhtautuvat ehdotukseen varauksellisesti. Lappalainen katsoo uudistusehdotuksen merkitsevän, että lupajärjestelmän ulkopuolellakin käytännössä sovellettaisiin samaa suullisen todistelun uskottavuuden arviointijärjestelmää kuin lupamenettelyssä. Valittajan olisi toisin sanoen kyettävä horjuttamaan käräjäoikeuden näyttöratkaisun oikeellisuutta niin, että hovioikeudelle syntyy varteenotettava epäily näyttöratkaisun oikeellisuudesta. Tämä antaa hovioikeudelle varsin vapaat kädet kontrolloida käräjäoikeuden tekemän suullisen todistelun uskottavuusarviointia todistelusta syntyneiden tallenteiden avulla. Lappalainen pitää ongelmallisena, että hovioikeus voisi näin suuressa määrin poiketa niistä suullisen todistelun välittömyyssäännöistä, joita käräjäoikeus joutuu noudattamaan. Mainitut välittömyyssäännökset on kuitenkin otettu lakiin nimenomaan sen vuoksi, että luotettavalle näytön arvioinnille luotaisiin mahdollisimman hyvät edellytykset. Myös Virolainen katsoo, että mietinnön pääkäsittelyn toimittamista koskeva ehdotus romuttaisi välittömyysperiaatteen hovioikeudessa ja heikentäisi näin asianosaisten oikeusturvaa. Lappalainen toteaa lausunnossaan, että suullisen todistelun uudelleen vastaanottamiseen tulee vaatia enemmän kuin pelkkä väite siitä, että todistelua on arvioitu väärin, mutta katsoo, että näin tulisi nykyistäkin lakia soveltaa. Säännöksissä voi kyllä olla sanotussa suhteessa selventämisen varaa. Säännösformuloinnissa tulisi pitää huoli siitä, että ei mennä näytön arviointia edellyttävän uskottavuuden horjuttamisen puolelle. Ei tulisi sallia suullisen todistelun uskottavuuskontrollia tallenteiden perusteella. Samalla Lappalainen toteaa, että ratkaisunteko säännöksen formulointiasiaissa viime kädessä oikeuspoliittinen: miten punnitaan keskenään näyttöratkaisun oikeellisuuteen tähtäävää välittömyysajatusta suhteessa oikeudenkäynnin kestoon ja kustannuksiin.

Myös *Espoon oikeusaputoimisto* vastustaa ehdotusta, mutta puoltaa kirjallisen menettelyn soveltamista myös näyttöasioissa. Näytön arviointi hovioikeuden kirjallisessa menettelyssä olisi oikeusaputoimiston mukaan helpompaa, jos asianosaisten ja todistajien lausunnot kirjattaisiin sellaisenaan käräjäoikeuden pöytäkirjaan.

Helsingin hovioikeus arvostelee suppeata pääkäsittelyä koskevaa ehdotusta. Ehdotuksessa ei ole käsitelty sitä, miten suppea pääkäsittely eroaa näytön vastaanottamista varten järjestettävästä pääkäsittelystä. Kantaa ei ole otettu esimerkiksi siihen, mitä kysymyksiä ja miten pääkäsittelyssä on tarkoitus käsitellä, onko valittajan vastapuolelle annettava tieto pääkäsittelystä ja varattava tilaisuus osallistua siihen, miten oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus tältä osin määräytyy, tuleeko pääkäsittelyä haluavan asianosaisen olla henkilökohtaisesti läsnä vai voiko hän olla tilaisuudessa edustettuna, mitkä ovat poissaolon seuraukset ja mikä on avustajan rooli suppeassa pääkäsittelyssä. Esi-tyksen vaikutuksia arvioitaessa on muistettava, että suppeankin pääkäsittelyn järjestämisestä (aikatauluttamisesta, tilojen varaamisesta, kutsujen toimittamisesta jne.) aiheutuu lisää työtä ja voimavarojen tarvetta hovioikeudessa. Suppea pääkäsittely on myös omiaan lisäämään oikeudenkäyntikuluja. Myös *Rovaniemen hovioikeus* epäilee pienimuotoisten pääkäsittelyjen hyödyllisyyttä, vaikka ei sinänsä vastusta tällaisten pääkäsittely-

jen järjestämisestä. Pienimuotoisen pääkäsittelyn järjestäminen tulisi edellyttää, että asia on todella ja objektiivisesti arvioiden pääkäsittelyä vaatineelle merkittävä.

Helsingin hovioikeus katsoo monen pääkäsittelyn toimittamiseen liittyvän ongelman johtuvan valituskirjelmien puutteellisuuksista. Riidattomien ja riitaisten seikkojen selvittäminen ja todistelun kartoittaminen aiheuttaa ylimääräistä työtä hidastaen valmistelua ja asian viemistä eteenpäin. Koska riitaisten seikkojen rajaaminen on ongelmallista, hovioikeuden pääkäsittelystä muodostuu käräjäoikeuskäsittelyn heikompi toisinto. Ongelman korjaamiseksi valituskirjelmän sisältöä sääntelevän oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 15 §:ää tulisi muuttaa. Myös *Itä-Suomen hovioikeus* kannattaa sanotun säännöksen muuttamista valituskirjelmien tason parantamiseksi.

2.4 Muita pääkäsittelyn toimittamiseen liittyviä ehdotuksia

2.4.1 Pääkäsittelyn rajaaminen (OK 26:13,2)

Juha Lappalainen toteaa lausunnossaan, ettei toimikunnan ehdotus mahdollista pääkäsittelyyn menevän jutun käsittelyn järkevää rajaamista suullista käsittelyä vaativiin kysymyksiin. Jos tällainen rajausta mahdollistettaisiin, välttyttäisiin turhista uusintakäsittelyistä, jotka ääripäässä johtavat muutoksenhakuelementin häviämiseen oikeudenkäynnin uudelleen alkamiseen. *Tuomariliitto* on taas lausunnossaan suhtautunut myönteisesti mietinnön ehdotukseen, joka lisäisi mahdollisuuksia pääkäsittelyssä käsiteltävien kysymysten rajaamiseen ja turhan todistelun karsimiseen.

2.4.2 Syyttäjän läsnäolo pienimuotoisessa pääkäsittelyssä (OK 26:18,4)

KKO katsoo, että tuomioistuimen rooli tilanteessa, jossa syyttäjä on rikosasian pääkäsittelyssä tavoitettavissa vain puhelimitse, voi muodostua ongelmalliseksi. Vaarana on, että prosessin akkusatorinen luonne hämärtyy. Muutosehdotusta olisi siksi vielä syytä pohtia. Myös *EOA*, *Rovaniemen hovioikeus*, *Itä-Suomen syyttäjänvirasto*, *Lakimiesliitto*, *Syyttäjäyhdistys* ja *tuomariliitto* suhtautuvat ehdotukseen varauksellisesti. Tuomariliitto esittää harkittavaksi syyttäjän kuulemista pienimuotoisissa pääkäsittelyissä puhelin- tai videoyhteyden avulla. Tällainen menettely säilyttäisi rikosoikeudenkäyntijärjestelmän syyttäjävetoisuuden ja korostaisi hovioikeuden roolia puolueettomana toimijana. *Asianajajaliitto* vastustaa syyttäjiä koskevaa erityissääntelyä.

Itä-Suomen hovioikeus tukee ehdotusta. *Valtakunnansyyttäjänvirasto* ei vastusta ehdotusta, mutta katsoo, että kysymykseen tulevien tilanteiden arvioinnissa olisi noudatettava varovaisuutta. *Kanta-Hämeen syyttäjänvirasto* katsoo, että syyttäjän kuuleminen puhelimitse on ajatuksena hyväksyttävissä tietyissä tilanteissa.

2.4.3 Tiedoksiantotapa (OK 26:28)

KKO pitää tiedoksiantotapaa koskevaa muutosehdotusta perusteltuna. Muiden asianosaisten oikeussuojan tarve ja menettelyn tehokkuus edellyttävät, että valittajan myötävaikutusvelvollisuuden laiminlyönti on tehokkaasti sanktioitu. *KKO* huomauttaa, että takaisinsaanti sillensäjättämispäätökseen on edelleen mahdollinen, jos kutsun tiedok-

sisaantia on kohdannut laillinen este. *Vaasan hovioikeus* pitää tiedoksiantoa koskevaa uudistusta hyvin merkittävänä hovioikeuksien toiminnan kannalta. Vaasan hovioikeudessa yli puolet pääkäsittelyistä toimitetaan matkakäräjillä. Erityisesti matkakäräjien tehokkuus kärsii merkittävästi viime tingassa perutettavista pääkäsittelyistä. Oikeusturvan kannalta tiedoksiantosäännöksen muutoksella ei ole juuri mitään merkitystä. Valittaja voi huolehtia oikeusturvansa toteutumisesta hyvin vähäisin toimin: pitämällä yhteystietonsa (prosessiosoitteensa) ajan tasalla. Tällainen myötävaikutusvaatimus ei voi olla kohtuuton valittajan omassa asiassa. Myös *Itä-Suomen hovioikeus* tukee ehdotusta huomauttaen, ettei puhelintiedoksiantojen toimittaminen ole hovioikeuden henkilökunnan mukaan ollut hankalaa. Tätä mieltä on myös *Rovaniemen hovioikeus*. *Helsingin hovioikeus* pitää ehdotusta, joka mahdollistaisi pääkäsittelykutsujen lähettämisen asianosaisten prosessiosoitteeseen erinomaisena ja jopa välttämättömänä, jos ehdotus pääkäsittelyn toimittamisesta asianosaisen kuulemiseksi toteutetaan. Ehdotusta tukevat myös *Kouvolan hovioikeus* ja *Itä-Suomen syyttäjänvirasto*. *Tuomariliitto* kannattaa ehdotusta. Liitto toteaa, että vaaraa siitä, että valittaja ei tosiasiallisesti tiedä käsittelyn ajankohtaa voitaisiin vähentää sillä, että valittajalle annetaan mahdollisuus ilmoittaa oman osoitteensa ja avustajan osoitteen lisäksi muun henkilön osoite, johon tiedoksianto pyydetään toimittamaan.

EOA suhtautuu torjuvasti tiedoksiantotapaa koskevaan muutosehdotukseen. Hän arvioi erityisen ongelmalliseksi sitä, että ilman asiamiestä prosessaavan asianosaisen – joiden ei yleensä voine olettaa tietoisesti välttelevän tiedoksiantoa – oikeusturva voitaisiin jättää yksin sen varaan, että postin oletetaan aina todella tulevan perille. Myös *Demla* ja *Asianajajaliitto* suhtautuvat ehdotukseen torjuvasti ja katsovat, ettei sitä ainakaan rikosasioiden osalta tule toteuttaa. Käytännössä henkilöt, joiden kohdalla tilanne aktualisoituu, ovat asunnottomia tai laitoksiin sijoitettuja, mahdollisesti myös päihdeongelmaisia. Säännös johtaisi kansalaisia eriarvoistamaan kehitykseen. Elämänhallinnan menettäminen johtaisi valituksen jäämiseen sillensä. Rikosasian osapuolen kutsumisen jättäminen avustajan tehtäväksi on ehdotuksena ilmeisen epäonnistunut. Avustajalla ei ole käytössään tehokkaita keinoja suorittaa kutsumista/haastamista. Avustajalla ei ole pääsyä virallisiin rekistereihin ja lisäksi salassapitovelvollisuus aiheuttaa sijaistiedoksiannon osalta ongelmia. Menettely tulisi johtamaan kohtuuttomiin oikeudenmenetyksiin. Myös avustajaan kohdistuvat kantelut lisääntyisivät. Ehdotuksen hyväksyminen johtaisi siihen, että prosessiosoitteen käyttämisestä tietyntyyppisissä rikosasioissa luovuttaisiin. Asianajajaliitto katsoo, että rikosasioissa tulee jatkossakin viranomaisten yksin vastata siitä, että asianosaiset kutsutaan pääkäsittelyyn, jos hovioikeus päättää sellaisen järjestää. Valitusta ei voida jättää sillensä vain sillä perusteella, että valittajaa ei ole onnistuttu tavoittamaan. Jos esitys kuitenkin ehdotetussa muodossa päätetään antaa eduskunnalle, laissa tulee olla säädettyinä ne keinot, jotka hovioikeuden tulee käyttää ennen kuin se voi jättää valituksen tai vaatimuksen sillensä. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös ihmisoikeustuomioistuimen käytäntö. Valituksensa sillensä jättämisen uhka tulee mahdollisesti toteutuessaan kytkeä pääkäsittelystä poisjääntitilanteissa vain valituksen siihen osaan, jolta osin pääkäsittelyä on valittajan osalta pidettävä tarpeellisenä. Valitus olisi siis tutkittava kirjallisessa menettelyssä siltä osin kuin se on mahdollista, esimerkiksi rangaistuksen mittaamisen osalta. Tämä tapahtuisi sen jälkeen kun OK 26:22:ssa säädetty määräaika on kulunut, eikä uudelleenkäsittelyvaatimusta ole esitetty. Jos pääkäsittely pidetään muiden valittajien osalta, ei voi olla syytä jättää poisjääneen valitusta kokonaan sillensä, vaan se voidaan ja pitääkin tutkia siltä osin kuin se on mahdollista. Jos

poisjäänyt valittaja on ollut syytteessä avunannosta, on valitus tutkittava siltä osin mitä päätekijän asiassa ilmenee. Jos päätekijän syyte hylätään, on avunantajankin syyte hylättävä, vaikka häntä ei olisi saatu kutsutuksi pääkäsittelyyn tai hän jää kutsusta huolimatta pois käsittelystä.

2.5 Lupajärjestelmän testaus hovioikeuksissa

Viidessä hovioikeudessa selvitettiin koeluontoisesti syksyllä 2008 jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamista käytännössä. Tulokset on toimitettu oikeusministeriölle selvitysten valmistuttua.

Vaasan hovioikeus: Hovioikeudessa säännöksiä testattiin HOL 9 §:n mukaisessa kokoonpanossa ratkaistuun 87 valitukseen. Soveltamisalan ulkopuolelle olisi rajautunut 33 asiaa (38 %). Näistä asioista 11 koski vangin tekemää kantelua.

Lupajärjestelmän soveltamisalan piiriin olisi kuulunut 54 valitusta (62 %). 50 valitusta koski rikosasiassa annettua tuomiota. Näistä valituksista 11 koski ainoastaan kärjäoikeudessa määrättyä ajokieltoa. Neljä valitusta koski tuomittuja oikeudenkäyntikuluja ja avustajan palkkioita.

Lupajärjestelmän piiriin kuuluneiden rikosasioiden osalta lupa olisi myönnetty 20 asiassa (40 %) ja vastaavasti evätty 30 asiassa (60 %). Tuomittuja oikeudenkäyntikuluja koskevien valitusten osalta lupa olisi myönnetty kolmessa asiassa neljästä eli 75 % asioista.

Kaikista otokseen kuuluneista asioista 31 kpl eli 36 % olisi jäänyt vaille jatkokäsittelylupaa. Nyt 20 juttua eli 23 % valituksista seulottiin. Vaasan hovioikeus on kiinnittänyt oikeusministeriön huomiota siihen, ettei HOL 9 § -jutuissa suoritettua testauksen tuloksista ole tehtävissä suoria johtopäätöksiä siitä, kuinka suuri osuus kaikista hovioikeuteen tulleista jutuista olisi ollut lupa-asioita.

Itä-Suomen hovioikeus: Lupajärjestelmää testattiin hovioikeudessa syys- ja lokakuussa 231 juttuun. Valituksista 187 kpl (81 %) koski rikostuomiota. Näistä 93 kpl (50 %) olisi kuulunut jatkokäsittelylupajärjestelmän piiriin ja 94 asiassa lupaa ei olisi tarvittu. Lupa olisi evätty 47 % lupajärjestelmän piiriin kuuluvista asioista. Kaikista rikosasioista vaille jatkokäsittelylupaa olisi näin ollen jäänyt 24 %.

Muista kuin rikosasioista koskevista valituksista (44 kpl eli 19 %) kuului 15 kpl (34 %) lupajärjestelmän soveltamisalan piiriin. Neljässä asiassa (9 %) lupaa ei olisi myönnetty ja 11 asian (25 %) osalta valitus olisi edennyt jatkokäsittelyyn.

Itä-Suomen hovioikeus on testitulosten pohjalta arvioinut ehdotetut jatkokäsittelylupan rangaistus- ja häviöarvorajat melko sopiviksi. Hovioikeus pitää kuitenkin mahdollisena tuomittua rangaistusta koskevan rajan korottamista 4 kuukauteen.

Helsingin hovioikeus: Hovioikeudessa suoritettua 1 kk:n testauksen perusteella kaikista rikosasiassa tehdyistä valituksista (217 kpl) 44 prosenttia (122 kpl) kuului jatkokäsittelylupajärjestelmän piiriin. Lupaa ei 43 %:ssa lupajärjestelmään soveltamisalaan kuuluvista rikosasioista ja 24 %:ssa kaikista rikosasioista myönnettäisi (53 kpl). Asioista,

joissa lupaa ei lupajärjestelmän säännöksiä sovellettaessa olisi myönnetty, 17 asiaa (32 %) käsiteltiin pääkäsittelyssä.

Muista kuin rikosasioita koskevista valituksista kuului 44 % lupajärjestelmän soveltamisalaan (saamista koskeva riita-asia). Näissä asioissa lupaa ei tarvittu 65 % asioista, koska muutoksenhakuintressi ylitti 10 000 euroa. Noin 35 %:ssa asioista lupaa tarvittiin. Lupaa ei olisi myönnetty 45 %:ssa näistä asioista. Toisin sanoin niistä 63 riita-asiasta, jotka koskivat saamista, lupaa vaille olisi jäänyt 10 asiaa.

Lupajärjestelmän merkitys muissa kuin rikosasioissa näyttäisi Helsingin hovioikeuden testauksen perusteella jäävän vähäiseksi. Tästä seuraisi myös, että ”ei lupaa” -ratkaisujen osuus kaikista ratkaisuista olisi vain 17,5 %, kun se mietinnössä tehdyn arvion mukaan olisi noin 25 %.

Rovaniemen hovioikeus: Hovioikeudessa säännöksiä testattiin syyskuun aikana kahdessa lainkäyttötiimissä. Ratkaistuja juttuja oli 50 kpl. Rikosasioita koski 40 valitusta ja muita kuin rikosasioita 10 valitusta. Rikosvalitusten osalta lupaa ei olisi tarvittu 60 % asioista (24 kpl). Lupaa olisi tarvittu 40 % valituksista (16 kpl). Lupa olisi myönnetty seitsemässä lupajärjestelmän piiriin kuuluvassa rikosasiassa (44 %) ja evätty yhdeksässä asiassa (56 %). Kaikista rikosasioista lupaa vaille olisi jäänyt 22,5 %.

Muiden kuin rikosasioiden osalta lupaa ei tarvittu kuuden valituksen osalta (60 %) ja vastaavasti tarvittiin neljän valituksen osalta (40 %). Sanotun neljän riita-asiata koskevan valituksen osalta lupaa ei olisi myönnetty.

Hovioikeus toteaa tulosten perusteella olevan mahdollista päätellä, että ilman jatkokäsittelylupaa jäisi noin 25 % kaikista rikosasioiden valituksista. Rovaniemen hovioikeuden osalta tämä vastaa kutakuinkin nykyistä seulontamäärää.

Kouvolan hovioikeus: Hovioikeudessa säännöksiä testattiin syys- ja lokakuussa ratkaistuihin HOL 9 §:n mukaisiin juttuihin (44 kpl). Jutuista 2 oli riita-asioita ja 42 rikosasiota. Kumpikin riita-asioista olisi kuulunut lupajärjestelmän soveltamisalaan ja kummasakaan ei olisi myönnetty jatkokäsittelylupaa.

Rikosasioista lupaa ei olisi tarvittu 10 jutussa (24 %). Näissä asioissa valittajana oli vastaaja, joka oli tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin 3 kk vankeutta. Järjestelmän soveltamisalaan olisi kuulunut 76 % (32 kpl) rikosasioista. Vastaaja oli valittajana 30 jutussa (94 %). Näistä valituksista lupa olisi myönnetty 15 asiassa ja jätetty myöntämättä 15 asiassa. Kahdessa jatkokäsittelylupajärjestelmän piiriin kuuluvassa asiassa valittajana oli asianomistaja. Toisessa asiassa lupa olisi evätty ja toisessa myönnetty. Rikosasioissa lupa siis myönnettiin 50 %:ssa järjestelmän piiriin kuuluvista asioista.

Yleisesti ottaen Kouvolan hovioikeus pitää järjestelmää toimivana.

2.6 Vaikutusarviointi

Vaasan hovioikeus toteaa, että arvioitaessa muutosesityksen vaikutuksia kokonaisuudessaan tulee pitää erillään sen vaikutukset toisaalta hovioikeuden resurssien tarkoituk-

senmukaiseen kohdentamiseen ja toisaalta sen vaikutukset hovioikeuksien henkilöresurssien tarpeeseen. Resurssien järkevän kohdentamisen kannalta arvioituna esitetyt muutokset ovat onnistuneita, joskin varovaisia. Muutokset merkitsevät toteutuessaan selvää parannusta vallitsevaan tilanteeseen niin resurssien kohdentamisen kuin oikeusturvan toteuttamisenkin kannalta. Hovioikeuksien henkilöstöresurssien tarpeeseen muutoksilla ei liene juuri vaikutusta ainakaan lyhyellä aikavälillä, pidemmälläkin aikavälillä vaikutukset tässä suhteessa jäävät vähäisiksi. Esitys ei myöskään tule ratkaisemaan pitkiin käsittelyaikoihin liittyviä ongelmia.

Helsingin hovioikeus huomauttaa, että uudistuksen vaikutuksia tulisi arvioida sen jälkeen, kun uusia säännöksiä on sovellettu riittävän pitkän ajan. Myöhemmin tiedettäisiin esimerkiksi miten uudistus on vaikuttanut pääkäsittelyjen määrään. Lain toimeenpanoon olisi myös varattava riittävästi aikaa. *Kouvolan hovioikeus* pitää toimikunnan arviota lupajärjestelmän vaikutuksista hovioikeuksien resurssitarpeisiin vahvasti liioiteltuina.

2.7 Ennakkopäätösvalitus

Ehdotus ennakkopäätösvalitukseksi on saanut suhteellisen myönteisen vastaanoton. Lausunnonantajista 31 on jättänyt ehdotuksen vaille huomautuksia tai puoltanut sitä. Ehdotusta tukevista tahoista useampi on kuitenkin katsonut, että menettelyn valmistelu olisi syytä jatkaa nykyistä pidemmälle ennen hallituksen esityksen antamista. Esimerkiksi *EOA* suhtautuu ehdotukseen myönteisesti, mutta arvioi samalla ehdotuksen jatkokäsittelytarpeen ilmeiseksi. Mietinnössä ei esimerkiksi ole pohdittu sitä, tulisiko menettelyyn olla myös asianosaisten mahdollisten myötäpuolten suostumus. *EOA* suhtautuu myös varauksellisesti siihen, ettei kärjäoikeus ratkaisua julistaessaan tai sen kansliassa antaessaan antaisi myös ennakkopäätösvalitusta koskevia muutoksenhakuohjeita, kun asiaa koskeva ohjeistus olisi helposti lisättävissä muutoksenhakuohjeiden tekstiin.

KKO puoltaa ennakkopäätösvalituksen käyttöönottoa eikä näe sitä koskevissa säädehdotuksissa vakavia periaatteellisia ongelmia. Ennakkopäätösvalitusta koskevalla sääntelyllä voidaan joissakin tapauksissa lyhentää oikeudenkäyntiä ja saavuttaa kustannusten säästöä. *KKO* toteaa, että menettelystä seuraisi väistämättä erilaisia menettelyllisiä ongelmia esimerkiksi asioissa, joissa on monia asianosaisia, joista osa haluaa turvautua ennakkopäätösvalitukseen ja osa normaaliin valitukseen. Tällaiset kysymykset ovat pakostakin jätettävä oikeuskäytännössä ratkaistaviksi. Myös *Itä-Suomen hovioikeus* ja *Asianajajaliitto* kannattavat menettelyä. Asianajajaliitto kuitenkin katsoo, että kaikkien asianosaisten suostumuksen saaminen ennen tyytymättömyyden ilmoittamista voi osoittautua vaikeaksi. Usein asian ennakkopäätösluonteisuus on kuitenkin selvillä jo kärjäoikeusmenettelyn kuluessa ja jopa sitä ennen. Oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 2 §:n yhteyteen voitaisiin siksä säätää sopimuksesta, jonka mukaan muutosta asiassa ei haeta muutoin kuin ennakkopäätösvalituksena. Ennakkopäätösvalitus voisi sopia myös joihinkin rikosasioihin, esimerkiksi harvoin tuomioistuimissa käsiteltäviin ympäristö- ja teollisoikeusrikkoksiin. Kärjäoikeus voitaisiin laissa velvoittaa tekemään tarvittaessa prosessijohtotoimin aloite ennakkopäätösvalituksen käytölle yksittäisessä asiassa. *Rovaniemen hovioikeudella* ei ole ehdotukseen huomautettavaa. *Tampereen kärjäoikeus* katsoo, että ennakkopäätösvalitus voisi välituomiotilanteissa olla hyödyllinen. Tällöin menettely estäisi jatkokäsittelyn tarpeettoman viivästymisen.

Juha Lappalainen katsoo, että valituslupa tulisi ohivalitustilanteissa voida myöntää myös ns. purkuperusteella, eikä ainoastaan prejudikaattiperusteella. Hän myös katsoo, että kärjäoikeuden muutoksenhakuosoitus tulisi sisältää myös tieto ohivalitusmahdollisuudesta.

Turun hovioikeus pitää ohivalitusmenettelyä oikeusturvan kannalta ongelmallisena. Asianosaisen turvautuminen ennakkopäätösvalitukseen johtuisi varsin sattumanvaraisesti tekijöistä ja vaarantaisi oikeusturvaa, koska muutoksenhaussa ei tutkittaisikaan ratkaisun oikeellisuutta. Vaarana olisi myös ylimääräisen muutoksenhaun kuormittuminen, kun normaali muutoksenhaku ei suorittaisikaan korjaavaa tehtäväänsä. Hovioikeus suhtautuu varauksellisesti siihen, että valinta ennakkopäätösvalituksen tekemisestä olisi lopullinen. *Helsingin hovioikeus* katsoo, ettei ennakkopäätösvalitusjärjestelmä sovi yleisen tuomioistuinlaitoksen periaatteelliseen kehikkoon. Hovioikeus epäilee myös, että järjestelmä voisi joissakin tapauksissa muodostaa oikeudenmenetyksen vaaran, minkä vuoksi olisi perusteltua, että mahdollisuus valittaa kärjäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen palautuisi korkeimman oikeuden annettua kielteisen valitusluparatkaisun. Tosin tällöin asian käsittely hidastuisi, mikä osaltaan kyseenalaistaa menettelytavan tarpeellisuuden. *Kouvolan hovioikeus* ei pidä ennakkopäätösvalituksen käyttöönottamista perusteltuna ja pitää ehdotuksen valmistelua puutteellisenä. Myös *Helsingin kärjäoikeus* suhtautuu menettelyyn varauksellisesti ja katsoo sen soveltuvan huonosti voimassa olevaan oikeus- ja oikeusastejärjestykseen.

Professori Jyrki Virolainen ei ainakaan vielä tässä vaiheessa kannata ennakkopäätösvalitusta eli ohivalitusta kärjäoikeudesta suoraan korkeimpaan oikeuteen. Hänen käsityksensä mukaan olisi nyt keskityttävä valmistelemaan ja säätämään kunnan laki hovioikeusmenettelyn uudistamisen pääkysymyksistä, tähän nähden sivuseikat olisi jätettävä tuonemmaksi. Vasta sen jälkeen kun uusi hovioikeusmenettely on saatu kunnolla toimimaan, voitaisiin ohitusvalituksen käyttöönotto ottaa harkittavaksi.

2.8 Ennakkopäätöskysymys

Ennakkopäätöskysymys on saanut ennakkopäätösvalitusta varauksellisemman vastaanoton. Lausunnonantajista 21 on puoltanut ehdotusta tai jättänyt sen vaille huomautuksia. 16 lausunnonantajaa on nimenomaisesti vastustanut sitä. Myös tämän ehdotuksen jatkovalmistelutarvetta on korostettu.

KKO katsoo, että ehdotettu mahdollisuus ennakkopäätöskysymyksen esittämiseksi olisi eräissä tilanteissa erittäin hyödyllinen menettely. Korkeimman oikeuden kannanoton saaminen keskeiseen oikeuskysymykseen voisi jo oikeuskäsittelyn alkuvaiheissa kohdistaa kärjäoikeusmenettelyn oikeaan suuntaan, eliminoida tarpeettomia vaatimuksia ja turhaa todistelua, lyhentää alioikeusmenettelyä sekä voisi tehdä muutoksenhaun hovioikeuteen ja korkeimpaan oikeuteen tarpeettomaksi. Tällöin myös oikeudenkäynnin kokonaiskustannukset laskisivat merkittävästi. Ennakkopäätöskysymys sopisi tilanteisiin, joissa on käsillä selväpiirteiseen tosiseikastoon kytkeytyvä, yleisesti merkityksellinen ja ripeää selvittämistä kaipaava laintulkintaongelma. Esimerkiksi lainuudistusten siirtymäsäännöksiin voi liittyä tämän kaltaisia tulkintakysymyksiä, joihin on tarpeen saada mahdollisimman nopeasti käytännöt yhtenäistävä ratkaisu. *KKO* toteaa, että vaikka ehdotuksessa 3 a §:ssä puhutaankin kysymyksen ”ratkaisemisesta”, tarkoitus ei ole, että korkein

oikeus ratkaisi jutun lopullisesti joltain osin ja käräjäoikeus siihen sidottuna laatisi asiassa annettavan kokonaisratkaisun. Asiallisesti kysymys olisi korkeimman oikeuden kannanotosta ennakkopäätöksen arvoiseen laintulkintakysymykseen. Menettelyn tosiasiallinen käyttöala olisi suppea ja tarkoitus puhtaasti käytännön tarpeita palveleva. Menettely ei ole sisällöltään eikä merkitykseltään rinnastettavissa esimerkiksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimintaan yhteisön oikeuden tulkitsijana, sillä viimeksi mainittu perustuu toimivallan jakoon yhteisön tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välillä ja on siksi sekä laajamittaista että pakollista. Nyt ehdotettu ennakkopäätöskysymystä koskeva menettely sitä vastoin olisi vain harvalukuisiin tilanteisiin sopiva ja kaikissa olosuhteissa sekä asianosaisten että käräjäoikeuden kannalta valinnainen menettelyvaihtoehto. KKO ei myöskään pidä ehdotusta valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena. KKO huomauttaa, että ehdotuksen olennaisin vaikutus on siinä, että korkein oikeus voisi normaalimenettelyä aikaisemmin ottaa kantaa laintulkintakysymykseen vireillä olevassa asiassa, joka voi joka tapauksessa tulla viime kädessä korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Ehdotetun menettelyn puitteissa tapahtuva lain soveltamista koskevan tulkintaratkaisun tekeminen ei tämän vuoksi merkitsisi periaatteellista muutosta korkeimman oikeuden asemaan lainkäytössä tai että tällainen menettely irtautuisi normaalista lainkäyttötoiminnasta. Mietinnössä ei käsitellä kysymystä ennakkopäätöksen oikeudellisesta, tuomioistuinjärjestelmän sisäisestä sitovuudesta, mutta KKO pitää ilmeisenä, etteivät ehdotetut säännökset toteutuessaan muuttaisi korkeimman oikeuden ennakkopäätösten asemaa. Ennakkopäätöskysymyksen johdosta annettu ratkaisu ei siten sitoisi käräjäoikeutta tai hovioikeutta. Jos alemmat oikeudet eivät hyväksyisi korkeimman oikeuden kantaa ja asia sen vuoksi päättyisi vielä korkeimpaan oikeuteen, korkein oikeus voisi itsekin vahvennetun jaoston tai täysistunnon kautta irtautua aikaisemmasta tulkinnastaan.

Myös *Helsingin käräjäoikeus* puoltaa järjestelmää. Käräjäoikeus toteaa että tälläkin hetkellä eri puolella Suomea on vireille samantyyppisiä, oikeudenkäyntiaineistoltaan ja oikeuskysymykseltään lähes identtisiä oikeudenkäyntejä. Käräjäoikeudet ovat antaneet vastakkaisia ratkaisuja ja joissakin tapauksissa myös hovioikeudet ovat päätyneet erilaisiin lopputuloksiin. Asiantila on omiaan vähentämään oikeuslaitosta kohtaan tunnettavaa luottamusta. Ehdotettu järjestely palvelisi paitsi kansalaisia myös käräjäoikeuksia, sillä on selvää, että periaatteellisten asioiden nopea ratkaiseminen vähentäisi vireille tulevia asioita. Hovioikeuskäsittelystä johtuen korkeimman oikeuden ratkaisua saatetaan joutua odottamaan vuosikausia. Kysymys on tietenkin varsin harvoin käytettävästä menettelystä, joka ei mitenkään vähennä hovioikeuden asemaa tai arvostusta, mutta vastaa hyvin nyky-yhteiskunnan vaatimuksiin tärkeiden asioiden joutuisasta käsittelystä. *Rovaniemen hovioikeudella* ei ole ehdotukseen huomautettavaa. *Asianajajaliitto* katsoo, että ennakkoratkaisukysymys tulisi tietyistä periaatteellisista ongelmista huolimatta säätää vaihtoehdoksi ennakkopäätösvalituksen rinnalle.

Turun hovioikeus katsoo, että ennakkopäätöskysymys muuttaisi korkeimman oikeuden roolia lain soveltajasta lainsäätäjän suuntaan. Turun hovioikeus pitää myös epäselvänä, miten ennakkopäätöskysymykset sijoittuvat oikeuslähdeoppiin. Hovioikeus epäilee myös, että menettely valituslupapyyntöineen pidentäisi käsittelyaikoja, varsinkin silloin kuin korkein oikeus ei ottaisi ennakkoratkaisukysymystä tutkittavaksi. Myös järjestelmän rakenne on hovioikeuden mielestä erikoinen: asiaa käsittelevä käräjätuomari pyytää valituslupaa esittämänsä kysymyksen osalta. Jos esille tulisi ennakkoratkaisua vaati-

va uusi kysymys – esimerkiksi jäännösrangaistusta koskeva lainmuutos olisi voinut olla sellainen - korkeimmalle oikeudelle voisi tulla useita kysymyksiä eri käräjäoikeuksista. Mitä silloin tehdään? Jäisivätkö muut asiat käräjäoikeuksiin odottamaan, jonka jälkeen tulisi ei-lupaa ratkaisu? Miten mahdollinen vastaus sitoisi muita tuomioistuimia? Hovioikeus yhtyy myös lainsäädäntöjohtaja Välimaan eriävässä mielipiteessä esittämiin epäilyihin muun muassa ennakkopäätöskysymyksen valmistelun riittävydestä, säännöksen tarpeellisuudesta sekä sen perustuslainvastaisuudesta. Myös *Itä-Suomen* ja *Helsingin hovioikeudet* sekä *tuomariliitto* pitävät ehdotusta vastaavin perustein kyseenalaisena. *Lakimiesliitto* katsoo, ettei käräjäoikeuksien tehtäviin kuulu juttujen ennakkotauusluonteen pohtiminen. Niiden velvollisuuksiin kuuluu ratkaista asia ja asian ennakkopäätösluonteisuus ratkeaa myöhemmin korkeimman oikeuden käsitellessä asiasta tehdyn valituslupahakemuksen. *Kouvolan hovioikeus* suhtautuu ehdotukseen niin ikään varauksellisesti, mutta katsoo kuitenkin, että ennakkopäätöskysymys olisi ennakkopäätösvalitukseen verrattuna pienempi paha.

EK vastustaa etenkin kollektiivista ennakkopäätöskyselyä koskevaa uudistusta. Toteamus menettelyn soveltumisesta suuria työntekijämääriä koskeviin riitoihin tulee ehdottomasti saada pois esityksestä, koska se on näihin soveltumaton. Menettely todennäköisesti lisäisi riitojen määrää. Se myös vesittäisi työsuhderiitoihin liittyvän 2 vuoden määräajan, sillä suuretkin työntekijäjoukot voisivat odottaa KKO:n ratkaisua ja laittaa kanteen vireille ennakkoratkaisun tultua, jolloin työnantaja ei voi tietää koko riidan suuruutta etukäteen.

2.9 Uuden tekniikan hyödyntäminen

Itä-Suomen hovioikeus toteaa, viitaten Ruotsissa 1.10.2008 voimaan tulleeseen oikeudenkäyntimenettelyuudistukseen, että sanotun nykyaikaisen tekniikan hyväksi käyttämiseen painottuvan uudistuksen vaikutuksia tulisi Suomessa seurata tarkasti. Uuden tekniikan hyväksi käyttämistä koskevaa tutkimista, niin oikeudellista kuin käytännöllistäkin, olisi Suomessa syytä lisätä. Hovioikeus epäilee, että nyt käsillä oleva ehdotus saattaa jäädä menettelyuudistuksena välivaiheeksi. Hovioikeuden näkemyksen mukaan tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei ehdotettua uudistusta tulisi toteuttaa. Myös *Lakimiesliiton* mielestä olisi harkittava mahdollisuuksia tallentaa käräjäoikeuden käsittely teknisiä apuvälineitä käyttäen ja mikäli hovioikeudessa järjestetään asiasta pääkäsittely, käyttää siinä käräjäoikeuskäsittelyn tallenteita hyväksi. Asia pitäisi luonnollisesti saattaa eteenpäin perusteellisen valmistelun kautta.

Professori Juha Lappalainen ihmettelee, miksi mietinnössä ei ole pohdittu Ruotsin uudistuksen kaltaisen järjestelyn toteuttamista Suomessa. Ruotsin uudistus on paitsi tietysti kustannusten ja muunkin prosessiekonomian kannalta merkittävä, myös jo todistelun välittömyyden ja siihen liittyvien käsitteiden kannalta uusia ajatuksia herättävä. Eikö käräjäoikeudessa syntyneen todisteluvideon katselu hovioikeudessa olekaan ”tallenteelta tapahtuvaa selonottoa aiemmin vastaanotetusta todistelusta”, vaan itse asiassa hovioikeuden toimesta tapahtuvaa ”todistelun uudelleen vastaanottamista”? Videotekniikan hyödyntämistä muutoksenhaussa koskevat kysymykset olisivat muutoinkin ansainneet enemmän sijaa mietinnössä. Myös *Professori Jyrki Virolainen* kummeksuu sitä, ettei mahdollisuuksia käyttää käräjäoikeudessa tehtyä kuva- ja äänitallennetta hovioikeuden pääkäsittelyssä ole mietinnössä edes harkittu ja katsoo tämän puutteen osoittavan, että prosessioikeuden lainvalmistelu on Suomessa, toisin kuin Ruotsissa, vanhanaikaisella ja

epätyytyttävällä tasolla. *Antti Jokela* ehdottaa lakiin lisättäväksi säännöstä, jonka mukaan todistajia ei tarvitse välttämättä kuulla hovioikeudessa uudelleen silloin, kun todistelun uskottavuus voidaan luotettavasti arvioida käräjäoikeudessa tehdyiltä ääni- ja kuvanauhoilta, eikä todistajille ole tarpeen tehdä lisäkysymyksiä.

3 Pykäläkohtaiset huomautukset

3.1 Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

3.1.1 Päätösvaltaisuudesta (2 luku)

8 §

Yksi jäsen voi kuitenkin:

- 1) päättää, että jatkokäsittelylupa myönnetään;

Kouvolan hovioikeus katsoo, että OK 2 luvun 8 §:ää ja 25 a luvun 13 §:ää olisi nimenomaisesti todettava, että yhden jäsenen toimivaltaan kuuluvat asiat voidaan ratkaista ilman esittelyä.

3.1.2 Riita-asian pääkäsittely (6 luku)

10 §

Jos pääkäsittely on aloitettu, se saadaan lykätä ainoastaan, jos:

- 1) se on aloitettu 7 §:n nojalla;
- 2) tuomioistuimen tietoon on tullut uusi tärkeä todiste, joka voidaan ottaa vastaan vasta myöhemmin;
- 3) se ennalta arvaamattoman seikan johdosta tai muusta tärkeästä syystä on välttämätöntä; tai
- 4) asia jätetään 15 §:n mukaisesti lepäämään.

11 §

Uutta pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa, jos pääkäsittely on lykätty 10 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla.

15 §

Siirrettäessä kysymys asiassa korkeimman oikeuden ratkaistavaksi siten kuin 30 luvun 3 a §:ssä säädetään, jätetään asia käräjäoikeudessa lepäämään.

Asian käsittelyä jatketaan sen jälkeen, kun korkein oikeus on antanut siirretystä kysymyksestä ratkaisun. Asian käsittelyä jatkettaessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 14 §:ssä säädetään.

Juha Lappalainen ei katso, että 15 §:n 1 momenttiin ehdotettava erityissääntely on tarpeen. Oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 4 §:ssä on jo yleinen lepäämään jättämistä koskeva säännös, jota voitaisiin soveltaa myös ennakkopäätöskysymyksiin. Hän pitää myös

2 momentin viittausta 14 §:ään sikäli ongelmallisena, että sanottu säännös koskee tilannetta, jossa pääkäsittely on jo päättynyt. Nyt sen sijaan pääkäsittely on lepäämään jätettynä kesken. Voidaanko lepäämään jätetty pääkäsittely lopettaa tyytymällä vain kirjelmointiin, johon pääkäsittelyn täydentämisessä sen päättämisen jälkeen voidaan OK 6:14:n mukaan tyytyä?

3.1.3 Asianosaisista (12 luku)

16 §

Asianosainen, jota vastaan on annettu yksipuolinen tuomio, ei saa valittaa siitä. Yksipuolisessa tuomiossa on tästä ilmoitettava ja samalla annettava ohjeet, minkä ajan kuluessa ja missä tuomioistuimessa takaisinsaantia on haettava.

3.1.4 Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen (25 luku)

Valitusosoitus

11 §

Valitusosoituksessa on mainittava muutoksenhakutuomioistuin sekä valitusajan päätymispäivä. Siinä on selostettava säännökset valituksen perilleajamisesta, jatkokäsittelyluvasta ja lupaperusteista sekä valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä. Lisäksi valitusosoitukseen on sisällytettävä vastaavat tiedot vastavalituksesta sen mukaan kuin 14 a–14 c §:ssä säädetään.

Vastavalitus

14 b §

Vastavalitus raukeaa, jos valitus peruutetaan, raukeaa tai jätetään tutkimatta taikka valittajalle ei myönnetä jatkokäsittelylupaa. Vastavalitus ei kuitenkaan raukea, jos valitus peruutetaan vasta pääkäsittelyssä.

Valituskirjelmän sisältö ja liitteet

15 §

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle hovioikeudelle, on mainittava:

- 1) käräjäoikeuden ratkaisu, johon muutosta haetaan;
 - 2) miltä kohdin käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta;
 - 3) mitä muutoksia käräjäoikeuden ratkaisuun vaaditaan tehtäviksi;
 - 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin käräjäoikeuden ratkaisun perustelut valittajan mielestä ovat virheelliset;
 - 4 a) peruste jatkokäsittelyluvan myöntämiselle 25 a luvun 5 - 8 §:ssä tarkoitettussa asiassa, ja syyt, joiden nojalla valittaja katsoo perusteen olevan olemassa, jos ne eivät muutoin ilmene valituskirjelmästä;
 - 5) todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen; sekä
 - 6) mahdollinen pyyntö pääkäsittelyn toimittamisesta hovioikeudessa.
-

Helsingin hovioikeus katsoo, että valituskirjelmässä peruste jatkokäsittelyluvan myöntämiselle tulisi aina tuoda esiin ja ehdotetusta oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 15 §:n 1

momentin 4a kohdasta tulisi poistaa lause “jos ne eivät muuten ilmene valituskirjelmäs-
tä”.

3.1.5 Valitusasian valmistelun aloittaminen ja jatkokäsittelylupa (25 a luku)

Juha Lappalainen katsoo, että lupaa koskevat säännökset tulisi sijoittaa OK 25 lukuun eikä omaan 25 a lukuun.

Yleinen säännös

1 §

Tässä luvussa säädetään valitusasian valmistelun aloittamisesta sekä jatkokäsittelylu-
vasta ja sen myöntämisestä 5 - 8 §:ssä tarkoitetussa asiassa.

Jos valitusasiassa ei tarvita jatkokäsittelylupaa tai lupa 10 §:ssä säädetyin perustein
myönnetään, asian käsittelyä jatketaan siten kuin 26 luvussa säädetään.

Jos jatkokäsittelylupaa ei myönnetä, käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi.

Valmistelun aloittaminen

2 §

Valitusasian valmistelu hovioikeudessa alkaa, kun käräjäoikeudesta lähetetty valituskir-
jelmä saapuu hovioikeuteen. Asian valmistelusta hovioikeudessa vastaa yksi jäsen (val-
mistelusta vastaava jäsen).

3 §

Jos valitus on puutteellinen ja sen täydentäminen on oikeudenkäynnin jatkamiseksi tar-
peen, valittajaa on kehoitettava korjaamaan puute hovioikeuden määräämässä ajassa. Sa-
malla on ilmoitettava, mikä seuraamus kehotuksen laiminlyömisestä voi olla.

Jos valitus on täydennyksenkin jälkeen puutteellinen, saadaan asianosaiselle erityisestä
syystä varata uusi tilaisuus sen täydentämiseen.

4 §

Jos valittaja ei noudata valituksen täydentämistä koskevaa kehotusta ja valitus on niin
puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi hovioikeudessa, valitus jätetään
tutkimatta.

Hovioikeuden on heti jätettävä valitus tutkimatta, jos sen tutkimiselle on muu kuin
3 §:ssä tarkoitettu este.

Jatkokäsittelylupa

5 §

Riita-asiassa tarvitaan jatkokäsittelylupa, jos se, minkä osalta käräjäoikeuden ratkaisu
on asianosaiselle vastainen (häviöarvo), koskee vain saamista, ja kysymyksessä oleva ra-
hamäärä ei ole enemmän kuin 10 000 euroa. Häviöarvo on valituskirjelmässä esitetyn
vaatimuksen ja käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen välinen erotus. Oikeudenkäynti-
kuluja ja käräjäoikeuden ratkaisun jälkeen kertynyttä korkoa ei oteta huomioon häviöar-
von määrää laskettaessa.

Jos muutosvaatimus koskee vain oikeudenkäyntikuluja, asiassa tarvitaan jatkokäsittely-
lupa.

Turun hovioikeuden katsoo, että säännökseen tulisi sisällyttää HOL 9 §:n 5 momentin
säännös, jonka mukaan ei oteta huomioon kanteen nostamisen jälkeen kertynyttä kor-
koa. Jos oikeudenkäyntikuluilla tarkoitetaan myös valtion varoista maksettavat todiste-
luskustannukset, olisi tämä, kuten HOL 9 §:ssä, mainittava säännöksessä erikseen.

Suomen Asianajajaliitto pitää 1 momentin kirjoitustapaa jossain määrin vaikeaselkoisena. Muotoilu ”saamista koskevassa riita-asiassa tarvitaan jatkokäsittelylupa, jos se, minkä osalta kärjäoikeuden ratkaisun on asianosaiselle vastainen (häviöarvo) ei ole enemmän kuin 10 000 euroa.”, olisi kielellisesti helpollisempi.

Helsingin hovioikeus pitää epäselvänä sitä, koskeeko 2 momentti myös hakemusasioissa ja rikosasioissa tuomittuja oikeudenkäyntikuluja ja katsoo, että lakia on tältä osin tarkennettava.

Rovaniemen hovioikeus katsoo, että säännökseen olisi lisättävä indeksiehto. Indeksiehto voisi olla samanlainen kuin laissa elatusapujen sitomisesta elinkustannusindeksiin. Indeksiehtoa kannattaa myös *tuomariliitto*.

6 §

Rikosasiassa vastaaja tarvitsee jatkokäsittelyluvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin kolme kuukautta vankeutta. Rangaistuksen ankaruutta arvioitaessa ei oteta huomioon vankeusrangaistuksen ohessa tuomittua sakkoa tai muuta rikosoikeudellista seuraamusta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, vastaaja ei rikosasiassa tarvitse jatkokäsittelylupaa, jos vastaaja on tuomittu:

- 1) viralta pantavaksi;
- 2) menettämisseuraamukseen, jos valtiolle menetetyksi tuomitun hyödyn määrä, omaisuuden tai esineen arvo taikka niiden sijasta menetetyksi tuomittu arvo on enemmän kuin 10 000 euroa; tai
- 3) yhteisösakkoon, jonka määrä on enemmän kuin 10 000 euroa.

Jos valitus koskee myös syytteessä tarkoitettuun tekoon perustuvaa yksityisoikeudellista vaatimusta, jonka häviöarvo on enemmän kuin 10 000 euroa, ei rikosasiassakaan edellytetä jatkokäsittelylupaa saman teon osalta.

Helsingin hovioikeus pitää 3 momentin säännöstä tulkinnanvaraisena. Säännöstä voidaan ymmärtää niin, että jos valitus koskee vain syytteessä tarkoitettuun tekoon perustuvaa yksityisoikeudellista vaatimusta, lupa tarvittaisiin, vaikka häviöarvo ylittäisikin 10 000 euron määrän. Ongelma koskee myös 8 §:ää.

EK toteaa, että kolmen kuukauden raja merkitsisi muun muassa työturvallisuusasioiden kuulumista piiriin. Työturvallisuusasiat perustuvat lähes aina näytön arviointiin ja niihin liittyy usein työnantajaan kohdistettu siviilioikeudellinen vaatimus, joka on riippuvainen rikosasian ratkaisusta. Tällainen rahallinen kytkös olisi hyvä huomioida OK 25 a luvun 6 §:n muotoilussa.

7 §

Virallinen syyttäjä tarvitsee jatkokäsittelyluvan, jos valitus koskee rikosta, josta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Virallinen syyttäjä ei tarvitse jatkokäsittelylupaa hakiessaan muutosta vastaajan eduksi.

Asianajajaliitto ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että jos tuomittu tarvitsee valitukseensa jatkokäsittelyluvan, niin tällöin aina myös samaa asiaa koskevan syyttäjän valituksen jatkokäsittelyyn tarvitaan jatkokäsittelylupa.

8 §

Mitä virallisesta syyttäjistä 7 §:n 1 momentissa säädetään, koskee rikosasiassa myös asianomistajaa. Asianomistaja ei kuitenkaan tarvitse valituksessa tarkoitettua teon osalta

jatkokäsittelylupaa, jos valitus koskee myös samaan tekoon perustuvaa yksityisoikeudellista vaatimusta, jonka häviöarvo on enemmän kuin 10 000 euroa.

Turun hovioikeus katsoo, että sääntelyssä tulisi ottaa huomioon myös ne asianomistajat, jotka saavat ROL 1 luvun 14 §:n 3 momentin mukaisesti tulla suoraan hovioikeuteen, vaikka eivät ole käyttäneet käräjäoikeudessa puhevaltaa. Hovioikeus ei myöskään pidä selvänä, miten asianomistajia tulee käsitellä muutoksenhakijana rangaistuksen mittamisen osalta. Voiko asianomistaja lainkaan hakea muutosta yhteisen rangaistuksen mittaamiseen muista kuin sellaisista rikoksista, joissa hän on asianomistajana.

9 §

Jatkokäsittelylupaa ei tarvita:

- 1) sotilasoikeudenkäyntiasiassa;
- 2) sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa;
- 3) liiketoimintakiellon määräämistä, kumoamista tai pitentämistä koskevassa asiassa;
- 4) lähestymiskiellon määräämistä, kumoamista tai muuttamista koskevassa asiassa;
- 5) lapsen elatusta koskevassa asiassa; eikä
- 6) tämän lain 8 luvun säännösten mukaan käsitellyssä asiassa.

Itä-Suomen hovioikeus pitää luetteloa epäselvänä ja siksi ongelmallisena. Säännöksessä tulisi olla kaksi momenttia. Ensimmäisessä momentissa todettaisiin, että lupajärjestelmää sovelletaan vain riita- ja rikosasioissa. Toisessa momentissa tulisi mainita ne riita- ja rikosasiat, jotka eivät kuuluisi lupajärjestelmän piiriin.

Rovaniemen hovioikeus katsoo, että luettelosta puuttuu ainakin jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöönpantavaksi valvontamääräysten rikkomisen vuoksi.

10 §

Jatkokäsittelylupa on myönnettävä, jos

- 1) ilmenee aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta;
- 2) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa on tärkeä myöntää asiassa jatkokäsittelylupa; tai
- 3) luvan myöntämiseen on muu painava syy.

Jatkokäsittelylupaa ei kuitenkaan tarvitse myöntää yksinomaan näytön uudelleen arvioimista varten, ellei käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta ole perusteltua aihetta epäillä valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella tai ratkaisun oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä.

EOA katsoo, että säännöksen 2 momentti on kielellisesti epäonnistunut, koska momentin viimeinen lause ei sovi yhteen momentin ensimmäisen lauseen kanssa.

KKO ei kannata edellä 2.2.2 jatkossa selostetuin perustein pykälän 2 momentin säännöksen sisällyttämistä lakiin. Sen sijaan *KKO* esittää vaihtoehtona, että pykälän muutettiin kuulumaan seuraavasti:

Jatkokäsittelylupa on myönnettävä, jos

- 1) ilmenee aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuutta tai jos sitä ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä;
- 2) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa on tärkeää myöntää asiassa jatkokäsittelylupa; tai
- 3) luvan myöntämiseen on muu painava syy.

Säännöksen 2 momentissa todettaisiin, että jatkokäsittelyluvan myöntämisharkinta on tehtävä valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella. KKO huomauttaa myös, että mie-tinnössä ehdotettu 2 momentti on kaksinkertaisine kieltosanoineen kielellisesti virheel-linen ja on jo siitäkin syystä korjattava. Myös *Antti Jokela* ja *Jyrki Virolainen* ehdotta-vat säännöksen muuttamista edellä selostetulla tavalla kuitenkin siten, että 1 momentin 3 kohdan ”painava syy” muutettaisiin ”perustelluksi syyksi” ja 2 momentti kokonaan jätettäisiin pois. Jokela katsoo, että jos nämä muutokset lupaperustepykälään toteute-taan, luvan soveltamisalaa voitaisiin vastaavasti laajentaa ja riita-asioiden osalta siirtyä yleiseen lupamenettelyyn.

Turun hovioikeus katsoo säännöksen perusteluihin viitaten, että pykälän 1 momentin 1 kohtaa olisi tarkennettava niin, että siitä selkeästi käy ilmi, että kysymys on ratkaisun lopputuloksen oikeellisuudesta. Pykälän 2 momenttia hovioikeus pitää turhana, koska se koskisi vain lupajärjestelmän piiriin kuuluvia vähäisiä asioita. *Juha Lappalainen* katsoo, että 1 momentin 1 kohdan kirjoitustavasta selkeästi ilmenee, että lupa voidaan myöntää yksistään käräjäoikeuden ratkaisun perustelujen muuttamiseksi. Hän pitää sanottua rat-kaisua onnistuneena. Myös *Helsingin hovioikeus* toteaa, että 1 momentin 1 kohdan sa-namuodon ja perustelujen välillä on ristiriitaa. Lakitekstissä puhutaan ratkaisun – ei lopputuloksen - oikeellisuudesta. Lain sanamuoto ja sen perustelut aiheuttavat ongel-mallista rajanvetoa sen suhteen, minkä asteinen virheellisyys tai puutteellisuus ratkai-sussa voidaan hyväksyä ja lupa jättää myöntämättä. Ongelma ei kokonaan ratkeaisi sil-lä, että laissa käytettäisiin ratkaisun sijasta ilmaisua lopputulos, mutta muutos saattaisi johtaa järkevään soveltamiskäytäntöön. Hovioikeus ehdottaa harkittavaksi säännöksen 1 momentin muuttamista kuulumaan seuraavasti:

Jatkokäsittelylupa on myönnettävä, jos

- 1) ilmenee aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta;
- 2) käräjäoikeuden ratkaisun perustelut ovat selvästi virheelliset;
- 3) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa on tärkeä myöntää asiassa jatko-käsittelylupa; tai
- 4) luvan myöntämiseen on muu painava syy.

Juha Lappalainen arvostelee pykälän 2 momenttia ja pitää sen suhdetta 1 momenttiin varsin epäselvänä. Pykälää ei hänen näkemyksensä mukaan tule voida lukea niin, että perustettaessa muutoksenhaku yksin näytön virheelliseen arviointiin, sovellettaisiin vain 2 momenttia. Momentissa ei säädetä itsenäisesti arvioitavista lupaperusteista, vaan vain siitä, miten 1 momentin lupaperusteista voidaan poiketa valituksen perustuessa väärään näytön arviointiin. Perusteluista kuitenkin ilmenee 2 momentin säännöksellä tarkoitetta-van, että tällöin lupakynnys olisi 1 momentin perusteiden määräämiä edellytyksiä kor-keammalla. Tämän toteamuksen merkitystä säännöksen soveltamisen kannalta Lappa-lainen pitää epäselvänä. Pykälän 2 momentti olisi tämän vuoksi kirjoitettava toisin.

11 §

Jatkokäsittelylupa voidaan rajoittaa koskemaan osaa käräjäoikeuden ratkaisusta. Kysy-mys jatkokäsittelyluvan myöntämisestä muilta osin voidaan tällöin siirtää ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

Turun hovioikeus kyseenalaistaa säännöksen tarpeellisuuden. Hovioikeus katsoo muun muassa, että vastapuolen kuulemisen periaate tekisi luvan myöntämisen vain osalle muutoksenhakijoista tyhjäksi, prosessiekonomisesti merkityksettömäksi ja jopa kustan-

nuksiltaan useampikertaiseksi. Hovioikeus katsoo, että pääsääntöisesti lupa tulisi myöntää tai evätä koko asiassa.

Suomen Asianajajaliitto ehdottaa säännöstä muutettavaksi siten, että jos yksi asianosainen saa jatkokäsittelyluvan, lähtökohtaisesti kaikkien muiden asianosaisten jatkokäsittelyluvasta päätettäisiin ehdotuksen 25 a luvun 11 §:n tarkoittamalla tavalla luvan saaneen valitusasian käsittelyn yhteydessä. Poikkeuksen voisivat muodostaa puhtaasti subjektiivisella perusteella ratkaistavat asiat (esim. rangaistuksen ehdollisuus, iän tai syyntakeisuuden vaikutus korvauksiin jne.).

Menettely jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevassa asiassa

12 §

Ennen jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan asian ratkaisemista hovioikeuden on tarvittaessa kehotettava valittajan vastapuolta antamaan kirjallinen vastaus valitukseen.

13 §

Hovioikeus päättää jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan kysymyksen käräjäoikeuden ratkaisun, valituksen, mahdollisen vastauksen ja tarvittaessa myös muun oikeudenkäyntiaineiston perusteella.

Asia voidaan ratkaista ilman esittelyä.

14 §

Jos asiassa myönnetään jatkokäsittelylupa, on siitä ilmoitettava valittajalle sekä valittajan vastapuolelle.

Turun hovioikeus katsoo, että ilmoittamisvelvollisuus lisäisi hovioikeuksien työtä nykyisestä. Myös *Itä-Suomen hovioikeus* pitää säännöstä tarpeettomana, koska esittelystä ratkaistavissa asioissa itse pääasiaratkaisu usein tehtäisiin samassa yhteydessä kuin luparatkaisu. Tällöin erillinen ilmoitus luvan myöntämisestä on turha.

15 §

Menettelyn osalta noudatetaan muutoin soveltuvin osin, mitä 26 luvussa säädetään.

16 §

Jos jatkokäsittelylupaa ei myönnetä, on päätöksestä käytävä ilmi, että

1) kaikki 10 §:n 1 momentissa säädetty perusteet jatkokäsittelyluvan myöntämiselle on tutkittu;

2) jatkokäsittelylupaa ei ole myönnetty; ja

3) käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi.

Päätökseen on sisällytettävä selostus asianosaisten vaatimuksista ja vastauksista.

Itä-Suomen hovioikeus toteaa, että 25 a luvun 10 §:n 2 momentti on järjestelmän menestymisen kannalta keskeinen säännös. Tästä syystä hovioikeus katsoo, että milloin sanottua säännöstä on sovellettu jatkokäsittelyn epäämisen perusteena, tämä tulisi nimenomaisesti mainita päätöksessä. Muutos tulisi toteuttaa jättämällä 1 kohdasta pois viittaus 1 momenttiin.

17 §

Jatkokäsittelylupa myönnetään, jos ratkaisukokoonpanon yksikin jäsen on luvan myöntämisen kannalla.

Turun hovioikeus katsoo, että 17 § olisi sijoitettava 14 §:n edelle.

Muutoksenhaku

18 §

Päätökseen, jolla jatkokäsittelylupa on myönnetty, ei saa hakea muutosta.

3.1.6 Valitusasian käsittelyn jatkaminen hovioikeudessa (26 luku)

Hovioikeuden tutkimisvalta

2 §

Rikosasiassa hovioikeus voi muuttaa kärjäoikeuden rangaistusvaatimuksesta antamaa tuomiota vastaajan eduksi silloinkin, kun vain virallinen syyttäjä on hakenut siihen muutosta.

Jos kärjäoikeuden tuomioon rikosasiassa haetaan muutosta ainoastaan rangaistusseuraamuksen osalta, hovioikeus ei saa ilman erityistä syytä tutkia, onko vastaaja syyllistynyt hänen syykseen luettuun tekoon.

Kirjallinen vastaus

3 §

Valittajan vastapuolta on kehotettava antamaan kirjallinen vastaus valitukseen hovioikeuden määräämässä ajassa. Jos vastaus on pyydetty käsiteltäessä kysymystä jatkokäsittelyluvan myöntämisestä tai valitus jätetään 25 a luvun 4 §:n nojalla tutkimatta taikka vastauksen pyytäminen on ilmeisen tarpeetonta, vastausta ei tarvitse pyytää.

Vastausta pyydettyessä on annettava tiedoksi valitus ja siihen liitetyt asiakirjat. Hovioikeus voi lisäksi määrätä, mistä kysymyksestä vastauksessa on erityisesti lausuttava.

Pääkäsittely

13 §

Hovioikeuden pääkäsittelyssä kuullaan asianosaisia, todistajia ja asiantuntijoita sekä vastaanotetaan muuta selvitystä.

Pääkäsittely saadaan rajoittaa koskemaan vain osaa valituksen kohteena olevasta asiasta.

Pääkäsittely tulee tarvittaessa toimittaa hovioikeuden tuomiopiiriin kuuluvalla muulla paikkakunnalla kuin hovioikeuden sijaintipaikkakunnalla. Erityisestä syystä pääkäsittely saadaan toimittaa myös muulla kuin hovioikeuden tuomiopiiriin kuuluvalla paikkakunnalla.

Itä-Suomen syyttäjänvirasto ja *Suomen Syyttäjyhdistys* katsovat, että 2 momentti on kirjoitettava velvoittavaan muotoon ”.. on rajoitettava”.

14 §

Hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely, jos riita-asiassa asianosainen tai rikosasiassa asianomistaja tai vastaaja on sitä vaatinut.

Pääkäsittelyä ei kuitenkaan tarvitse toimittaa, jos asiassa ei ole otettava vastaan suullista todistelua 15 §:n perusteella ja pääkäsittelyn toimittaminen on muutoinkin selvästi tarpeetonta huomioon ottaen erityisesti asian laatu ja merkitys asianosaiselle.

Hovioikeuden on virallisen syyttäjän pyynnöstä toimitettava pääkäsittely, jos asiassa on otettava vastaan suullista todistelua 15 §:n perusteella ja muulloinkin, kun hovioikeus pitää sitä tarpeellisenä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, on soveltuvien osin noudatettava myös hakemusasiasa tehtyä valitusta käsiteltäessä.

KKO katsoo, että 14 ja 15 §:ssä on lakitekniisiä ongelmia. Pykälät ovat myös vaikealukuiset. Ongelmat korjaantuisivat, jos 14 §:n 2 momentti alkaisi seuraavasti: "Pääkäsittelyä ei kuitenkaan tarvitse toimittaa, jos asiassa ei 15 §:n 1 momentin toisen virkkeen johdosta ole otettava vastaan suullista todistelua ja pääkäsittelyn toimittaminen on muutoinkin tarpeellista ottaen huomioon...".

14 a §

Hovioikeus voi omasta aloitteestaan toimittaa pääkäsittelyn katsoessaan sen tarpeelliseksi.

Turun hovioikeus katsoo, että lakiin tulisi ottaa oikeudenkäyntikuluvastuuta selventävä säännös sovellettavaksi niissä tilanteissa, joissa asianosaiset eivät ole halunneet pääkäsittelyä. Tällaisen säännöksen mukaan hovioikeuden tulisi voida tosiasiallisesti määrätä, keitä käräjäoikeudessa kuultuja henkilöitä on asianosaisten kuluvastuulla kuultava hovioikeuden pääkäsittelyssä.

Lakimiesliiton mielestä olisi yksinkertaisempaa, jos 14 a § olisi ehdotetun 14 §:n 5 momentti. Näin kaikki pääkäsittelyn toimittamiseen hovioikeudessa johtavat tilanteet olisi koottu samaan lainkohtaan.

15 §

Jos pääkäsittely toimitetaan ja asiassa on kysymys käräjäoikeuden suullisen todistelun uskottavuudesta tekemästä arviosta, käräjäoikeudessa vastaanotettu suullinen todistelu otetaan tarpeellisilta osiltaan vastaan, jollei estettä ole. Todistelua ei kuitenkaan tarvitse ottaa uudelleen vastaan, jos käräjäoikeuden vastaanottaman näytön arvioinnin oikeellisuudesta ei voi jäädä 12 §:ssä tarkoitetun oikeudenkäyntiaineiston perusteella kokonaisuutena arvioitaessa mitään varteenotettavaa epäilyä.

Mitä suullisen todistelun uskottavuuden arvioinnista säädetään, sovelletaan myös käräjäoikeuden arvioon katselmusta toimittaessaan tekemien havaintojen uskottavuudesta.

Pääkäsittelyssä otetaan vastaan myös hovioikeudessa vastaanotettava uusi suullinen todistelu.

Turun hovioikeus pitää pykälän 3 momenttia turhana.

16 §

Jos käräjäoikeudessa vastaanotettua suullista todistelua ei oteta hovioikeudessa uudelleen vastaan, käräjäoikeuden ratkaisua ei tämän todistelun osalta saa muuttaa, jollei kyseistä todistelua erityisestä syystä ole arvioitava toisin. Rangaistusvaatimuksesta tehtyä ratkaisua saadaan kuitenkin muuttaa rikosasian vastaajan eduksi.

Juha Lappalainen katsoo, että jos omaksutaan ehdotettu uusi muotoilu, tulisi poikkeussäännöstä muuttaa. Poikkeukset tulisi olla sallittuja vain, jos todistelua ei enää voida ottaa uudestaan vastaan.

Kutsu pääkäsittelyyn ja seuraamus asianosaisen poissaolosta

18 §

Virallisen syyttäjän on virkansa puolesta oltava läsnä sellaisen asian pääkäsittelyssä, jossa virallinen syyttäjä on valittajana tai jossa rikosasian vastaaja on valittanut virallisen syyttäjän rangaistusvaatimukseen annetusta käräjäoikeuden ratkaisusta. Virallisen syyttäjän on oltava läsnä myös liiketoimintakiellon määräämistä koskevan asian pääkäsittelyssä. Jos virallisen syyttäjän kuuleminen ei kuitenkaan ole hovioikeuden harkinnan mukaan tarpeellista, voi hän olla poissa pääkäsittelystä. Viralliselle syyttäjälle annettavassa kutsussa pääkäsittelyyn on tällöin mainittava, ettei hänen tarvitse olla siinä läsnä. Jos virallinen syyttäjä ei ole pääkäsittelyssä läsnä, häntä voidaan tarvittaessa kuulla puhelinta taikka muuta siihen soveltuvaa äänen- tai kuvanvälitysmenetelmää käyttäen.

Tiedoksiantotapa

28 §

Tässä luvussa tarkoitetut kehotukset, kutsut ja ilmoitukset hovioikeus saa lähettää asianosaisen viimeksi ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Jos on aihetta olettaa, ettei asianosainen saa prosessiosoitteen kautta tietoa kutsusta pääkäsittelyyn, kutsu on pyrittävä antamaan hänelle tiedoksi lisäksi puhelimitse siten kuin 2 momentissa säädetään ja lähetettävä hänen tiedossa olevaan posti- tai sähköpostiosoitteeseensa. Kutsu pääkäsittelyyn on kuitenkin annettava tiedoksi asianosaiselle, joka ei ole käyttänyt puhevaltaa hovioikeudessa, sekä todistajalle, asiantuntijalle ja muulle todistelutarkoituksessa kuultavalle siten kuin 11 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään.

Hovioikeus voi myös antaa kutsun pääkäsittelyyn tiedoksi valittajalle tai valitukseen vastanneelle asianosaiselle siten, että kutsun sisältö kerrotaan hänelle puhelimitse, jos asianosainen epäilyksettä näin saa tiedon kutsusta ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen (puhelintiedoksianto). Jos asianosaista ei ole määrätty saapumaan henkilökohtaisesti, puhelintiedoksianto voidaan toimittaa myös hänen asiamiehelleen. Hovioikeus voi toimittaa puhelintiedoksiannon myös muulle asianosaiselle sekä todistajalle, asiantuntijalle tai muulle todistelutarkoituksessa kuultavalle henkilölle, jos asianomainen siihen suostuu. Hovioikeus voi huolehtia puhelintiedoksiannosta antamalla sen haastemiehen tehtäväksi.

Puhelimitse tiedoksi annettu kutsu on lähetettävä kirjeenä tai sähköisenä viestinä asianomaisen hovioikeudelle ilmoittamaan osoitteeseen, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Toimitetusta tiedoksiannosta on tehtävä merkintä asiakirjoihin.

Turun hovioikeus katsoo, että säännöstä olisi aiheellista selventää muuttamalla 1 momentin 2 virkettä seuraavasti. ”Jos on aihetta olettaa, ettei asianosainen saa prosessiosoitteen kautta tietoa kutsusta pääkäsittelyyn, kutsu on, mikäli mahdollista, pyrittävä antamaan hänelle tiedoksi lisäksi puhelimitse siten kuin 2 momentissa säädetään ja lähetettävä hänen tiedossa olevaan posti- tai sähköpostiosoitteeseensa.” Hovioikeus ei myöskään katso, että tiedoksiantotehtävien siirtämisestä haastemiehille olisi saatavissa hyötyä. Hovioikeus pitää nykyistä järjestelmää, jossa tiedoksiannosta huolehtii hovioikeuden notaari, toimivana järjestelmänä.

Turun käräjäoikeus pitää 2 momentin viimeistä virkettä tarpeettomana. Ei ole järkeä lähteä pyytämään käräjäoikeuden haastemiestä toimittamaan puhelintiedoksiantoa, kun se voidaan hoitaa suoraan hovioikeudesta.

Suomen Lakimiesliitto katsoo, ettei varsinaiseen pykälätekstiin tule kirjoittaa vaatimuk-sia tietynmuotoiseen tiedonantoon ”pyrkimisestä”.

3.1.7 Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen (30 luku)

EOA katsoo, että luvun otsikkoa on ennakkopäätöskysymystä koskeva ehdotus huomiioon ottaen muutettava siten, ettei otsikossa mainittaisi hovioikeutta.

Ennakkopäätöskysymys

3 a §

Käräjäoikeus voi päätöksellään siirtää käsiteltävänään olevassa asiassa ilmenevän kysymyksen (ennakkopäätöskysymys) korkeimman oikeuden ratkaistavaksi, jos asian osapuolet siihen suostuvat. Edellytyksenä ennakkopäätöskysymyksen tutkimiselle on, että korkein oikeus myöntää sen osalta valituslupa. Valituslupa voidaan myöntää ainoastaan, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa on tärkeää saattaa kysymys korkeimman oikeuden ratkaistavaksi.

Korkein oikeus voi ratkaista kysymyksen valituslupa myöntämisestä varaamatta asian osapuolille tilaisuutta antaa lausumaa.

Jos valituslupa myönnetään, sovelletaan ennakkopäätöskysymystä ratkaistaessa soveltuvien osin tämän luvun säännöksiä.

EOA pitää säännöksen soveltamisalamuotoilua siinä määrin avoimena, että vaatimus sääntelyn tarkkarajaisuudesta toteudu. Mietinnön perusteluissa esitetyt esimerkkejä tulisi pyrkiä avaamaan itse lakitekstissä.

Juha Lappalainen ehdottaa, että valituslupa myöntämisen sijaan säädettäisiin vain, että korkein oikeus voi ottaa kysymyksen ratkaistavakseen, jos se katsoo, että lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tarpeen saattaa kysymys korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Lappalainen katsoo myös, että ennakkopäätöskysymys tulisi voida ottaa ratkaistavaksi oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi.

3.1.8 Ennakkopäätösvalituksesta (30 a luku)

Juha Lappalainen muuttaisi luvun otsikon kuulumaan seuraavasti: ”Valitus käräjäoikeudesta suoraan korkeimpaan oikeuteen”.

1 §

Muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun saadaan hakea hovioikeuden asemesta korkeimalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valituslupa sen mukaan kuin 2 §:ssä säädetään (ennakkopäätösvalitus).

Ennakkopäätösvalitus ei ole sallittu, jos muutoksenhakijan vastapuoli ei ole antanut siihen suostumustaan joko kirjallisesti tai suullisesti käräjäoikeudessa. Suostumus saadaan peruuttaa ilmoittamalla peruutuksesta käräjäoikeudelle tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetyn määräajan kuluessa.

2 §

Korkein oikeus voi myöntää valituslupa ainoastaan, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden ratkaistavaksi.

3 §

Muutoksenhakijan, joka tahtoo hakea muutosta ennakkopäätösvalituksella, on ilmoitettava siitä ilmoittaessaan tyytymättömyyttä ratkaisuun ja samalla esitettävä 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun vastapuolen suostumus. Jos suostumusta ei ole annettu tai se on lail-

lisesti peruutettu, hyväksytään tyytymättömyyden ilmoitus 25 luvun 5 §:ssä tarkoitetuksi ilmoitukseksi.

Tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisestä ennakkopäätösvalitusta varten ja siitä, mitä muutoksenhaussa on noudatettava, on ilmoitettava heti muutoksen-hakijalle ja vastapuolelle.

4 §

Jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole hyväksytty, saa siitä kannella korkeimpaan oikeuteen. Kantelukirjoitus on toimitettava käräjäoikeuden kansliaan kolmessakymmenessä päivässä käräjäoikeuden ratkaisun julistamis- tai antamispäivästä. Jos korkein oikeus katsoo tyytymättömyyden ilmoittamisen tapahtuneen laillisesti, tulee sen tarvittaessa asettaa uusi määräaika muutoksenhakua varten.

Jos tyytymättömyyden ilmoitus ennakkopäätösvalitusta varten on hyväksytty, saa vastapuoli, joka katsoo, ettei hän ole antanut suostumustaan ennakkopäätösvalitukselle, kannella hyväksymisestä korkeimpaan oikeuteen. Kantelukirjoitus on toimitettava käräjäoikeuden kansliaan 1 momentin mukaisessa määräajassa. Jos korkein oikeus katsoo, ettei suostumusta ole annettu laillisesti, asia palautetaan käräjäoikeuteen tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymistä koskevan uuden päätöksen antamista varten.

5 §

Muutoksenhakijan vastapuoli voi 25 luvun 14 a §:n mukaisesti valittaa käräjäoikeuden ratkaisusta, jos korkein oikeus myöntää hänelle tämän luvun 2 §:n mukaan valituslupan. Vastavalitushakemus raukeaa, jos korkein oikeus ei myönnä muutoksenhakijalle valituslupaa.

6 §

Tässä luvussa tarkoitettussa muutoksenhaussa on lisäksi soveltuvin osin noudatettava, mitä 25 luvussa on säädetty muutoksenhausta käräjäoikeudesta hovioikeuteen ja 30 luvussa on säädetty muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen hovioikeuden antaessa ratkaisunsa muutoksenhakuasteena.

Käräjäoikeuden ei tarvitse ratkaisun julistaessaan tai antaessaan erikseen ilmoittaa tässä luvussa tarkoitettusta muutoksenhausta eikä antaa sitä koskevia ohjeita.

Määräaika ennakkopäätösvalitusta varten on 30 päivää siitä päivästä, jona käräjäoikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin. Korkeimmalle oikeudelle osoitettu muutoksenhakujärjestelmä on toimitettava käräjäoikeuden kansliaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tätä lakia sovelletaan riita-, rikos- ja hakemusasioihin, jos muutoksenhaun kohteena oleva ratkaisu on käräjäoikeudessa annettu tai julistettu tämän lain voimaantulon jälkeen. Lain 30 luvun 3 a §:ää sovelletaan asioihin, jotka ovat tulleet vireille käräjäoikeudessa tämän lain voimaantulon jälkeen.

3.2 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

3.2.1 Pääkäsittelystä (6 luku)

10 §

Aloitettu pääkäsittely voidaan lykätä vain, jos:

- 1) se on aloitettu 3 §:n nojalla;
- 2) tuomioistuimen tietoon on tullut uusi tärkeä todiste, joka voidaan ottaa vastaan vasta myöhemmin;
- 3) lykkääminen ennalta arvaamattoman seikan johdosta tai muusta tärkeästä syystä on välttämätöntä; tai

4) asia jätetään oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 15 §:n mukaisesti lepäämään.

11 §

Uutta pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa, jos pääkäsittely on lykätty 10 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla.

3.2.2 Oikeudenkäymiskaaren säännösten soveltamisesta (12 luku)

2 §

Siirrettäessä tietty kysymys asiassa korkeimman oikeuden ratkaistavaksi siten kuin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 a §:ssä säädetään, noudatetaan mitä oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 15 §:ssä säädetään.

Juha Lappalainen arvostelee viittausta oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 15 §:ään sikäli ”systematiikan vastaiseksi”, että sanottu pykälä koskee vain siviiliasioita. Lakitekstissä ei siis ”voida” viitata oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 15 §:n nojalla tapahtuvaan rikosasian lepäämään jättämiseen. Lappalainen ei pidä ehdotettua ratkaisua onnistuneena, vaan katsoo, että ROL:iin tulisi sijoittaa omat lepäämään jättämistä koskevat rinnakkaissäännökset.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

3.3 Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain muuttamisesta

1 §

Hovioikeudelle osoitetut 1 momentissa mainitut asiakirjat virallinen syyttäjä saa lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Korkeimmalle oikeudelle osoitetut muutoksenhakemukset virallisen syyttäjän on toimitettava hovioikeudelle tai oikeudenkäymiskaaren 30 a luvussa tarkoitettussa muutoksenhaussa käräjäoikeudelle valtakunnansyyttäjän välityksellä ja muut asiakirjat korkeimman oikeuden määräämällä tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

3.4 Laki haastemieslain muuttamisesta

3 §

Haastemiehen tiedoksiantotehtävät

Haastemiehen tehtävänä on antaa viranomaisen tai yksityisen pyynnöstä toimialueellaan tiedoksi tuomioistuimen tai muun viranomaisen päätöksiä sekä haasteita, kutsuja, ilmoituksia ja muita asiakirjoja siten kuin laissa säädetään.

Oulun käräjäoikeus pitää selventävää säännöstä puhelintiedoksiannoista tarpeellisenä. Säännös ei kuitenkaan riittävästi selvennä asiaa. Sitä tulisi tämän vuoksi selventää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

3.5 Laki ulosottokaaren muuttamisesta

2 luvun 12 a §

Ennakkopäätösvalitus

Mitä tässä luvussa on säädetty käräjäoikeuden tuomion täytäntöönpanosta, koskee tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisen jälkeen myös sellaista käräjäoikeuden ratkaisua, johon haetaan muutosta oikeudenkäymiskaaren 30 a luvussa tarkoitetulla ennakkopäätösvalituksella.

Juha Lappalainen katsoo, ettei säännöksen muotoilu (mukaan lukien säännöksen otsikko) ole onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla. Hän ehdottaa, että säännös kirjoitetaisiin seuraavasti:

”Käräjäoikeuden tuomio haettaessa muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta

Mitä tämän luvun 3 – 8 §:ssä säädetään, koskee myös sellaista lainvoimaa vailla olevaa käräjäoikeuden ratkaisua, johon haetaan muutosta oikeudenkäymiskaaren 30 a luvun mukaisesti suoraan korkeimmalta oikeudelta.”

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

LAUSUNTOPYYNNÖT KOMITEANMIETINNÖSTÄ 2008:3

valtioneuvoston oikeuskansleri*
eduskunnan oikeusasiamies*

korkein oikeus*

Turun hovioikeus*
Vaasan hovioikeus*
Itä-Suomen hovioikeus*
Helsingin hovioikeus*
Rovaniemen hovioikeus*
Kouvolan hovioikeus*

Espoon kärjäoikeus
Helsingin kärjäoikeus*
Joensuun kärjäoikeus*
Jyväskylän kärjäoikeus*
Kuopion kärjäoikeus*
Oulun kärjäoikeus*
Tampereen kärjäoikeus*
Turun kärjäoikeus*
Vantaan kärjäoikeus

Valtakunnansyyttäjänvirasto*
Helsingin syyttäjänvirasto*
Itä-Suomen syyttäjänvirasto*
Kanta-Hämeen syyttäjänvirasto*
Pohjanmaan syyttäjänvirasto
Varsinais-Suomen syyttäjänvirasto

Espoon oikeusaputoimisto *
Helsingin oikeusaputoimisto*
Lahden oikeusaputoimisto*
Oulun oikeusaputoimisto
Rauman oikeusaputoimisto
Rovaniemen oikeusaputoimisto

Elinkeinoelämän Keskusliitto EK r.y.*
Finanssialan Keskusliitto – Finansbranschens Centraförbund*
Ihmisoikeusliitto
Keskuskauppakamari*
Oikeuspoliittinen yhdistys Demla r.y.*
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.*
Suomen Asianajajaliitto – Finlands Advokatförbund*

Suomen Lakimiesliitto r.y.*
Suomen Syyttäjäyhdistys r.y.*
Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund r.y.*

Professori Juha Lappalainen*
Professori Antti Jokela*
Hallintoneuvos Matti Pellonpää*
Professori Veli-Pekka Viljanen
Professori Jyrki Virolainen*

* tähdellä on merkitty ne viranomaiset, yhteisöt ja asiantuntijat, jotka ovat toimittaneet lausuntonsa.

MUUT LAUSUNNOT

Akava r.y.

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
puh. (09) 160 03
www.om.fi

PB 25
00023 STATSRÅDET
tfn (09) 160 03
www.jm.fi